

Versiunea finală

Manual privind ESM pentru politica de coeziune 2007-2013

ianuarie 2006

Rețeaua Greening Regional Development Programmes

CUPRINS

Mulțumiri	5
1 INTRODUCERE	6
1.1 Obiectivele și scopul Manualului	6
1.2 Caracterul Manualului	6
1.3 Corelarea cu ghidurile și experiențele anterioare	7
1.4 Ghidul utilizatorului	7
1.5 Definiții-cheie	8
2 ESM ȘI PROCESUL DE PROGRAMARE AL POLITICII DE COEZIUNE	9
2.1 Care dintre documentele de programare ale politicii de coeziune sunt reglementate de Directiva ESM?	9
2.2 Conexiunile logice dintre procesul de programare, ESM, evaluările ex-ante și consultările cu partenerii	10
3 PRINCIPII GENERALE DE GESTIONARE A ESM ÎN CADRUL PROGRAMĂRII PENTRU FINANȚAREA POLITICII DE COEZIUNE	12
3.1 Mod de abordare a alternativelor în cadrul ESM	12
3.2 Gestionarea internă a procesului ESM	12
3.3 Consultări cu autoritățile de mediu relevante și cu publicul general vizat	13
4 ETAPE RECOMANDATE ÎN PROCESUL ESM	16
4.1 Stabilirea problemelor de mediu, a obiectivelor și indicatorilor care se vor lua în considerare în cadrul ESM	16
4.2 Evaluarea situației actuale și a tendințelor, precum și a eventualei lor evoluții în cazul în care documentul de programare nu este implementat	22
4.3 Evaluarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare	25
4.4 Evaluarea măsurilor și activităților eligibile propuse	27
4.5 Evaluarea efectelor cumulative ale întregului document de programare	31
4.6 Evaluarea criteriilor de selecție pentru activitățile sau proiectele care urmează să se implementeze prin documentul de programare	33
4.7 Evaluarea sistemului de monitorizare pentru documentul de programare	36
4.8 Compilarea Raportului de mediu și înaintarea acestuia spre consultare cu autoritățile de mediu și publicul general	37
4.9. Procesul decizional și informarea cu privire la decizie	38
5 COMENTARII FINALE PRIVIND CELE MAI DES ÎNTÂLNITE MITURI DESPRE ESM	40
5.1 Preocuparea referitoare la faptul că ESM presupune realizarea unor analize detaliate care se pot dovedi nepotrivite pentru un anumit document de programare	40
5.2 Preocuparea referitoare la faptul că ESM nu permite evaluarea impacturilor economice și sociale și nu facilitează analiza aspectelor privind durabilitatea	40
5.3 Preocuparea referitoare la faptul că ESM presupune costuri suplimentare semnificative și duce la prelungirea procesului de planificare	41
6 DOCUMENTE-CHEIE, REFERINȚE, RECOMANDĂRI	43

6.1	Documente-cheie pentru programarea în cadrul politicii de coeziune și ESM_____	43
6.2	Referințe și recomandări privind ESM _____	43

Manual privind ESM pentru politica de coeziune, 2007-2013

Versiunea finală

Cuvânt înainte al Comisiei Europene

Cuvânt înainte al Proiectului GRDP

Proiectul GRDP, sau *Greening Regional Development Programmes* (Programe de dezvoltare regională ecologică) este reprezentat de o rețea europeană finanțată de programul UE Interreg IIIC. Obiectivele proiectului sunt:

- împărtășirea celor mai bune practici și experiențe, precum și îmbunătățirea cunoștințelor privind integrarea componentei de mediu în programele de dezvoltare regională, cum ar fi programele din cadrul politicii de coeziune;
- promovarea celor mai bune practici în regiunile partenere și nu numai;
- elaborarea și diseminarea instrumentelor și recomandărilor pentru a permite organizațiilor implicate în programele de dezvoltare să ia în considerare componenta de mediu și să integreze acest aspect în activitatea lor;
- dezvoltarea unei rețele de instituții în UE cu scopul de a integra componenta de mediu în programele de dezvoltare regională pe termen lung.

Parteneriatul GRDP este format din 17 parteneri „cu personalitate juridică” și 19 parteneri „asociați”. Partenerii reprezintă diverse instituții publice, inclusiv autorități naționale, regionale și locale, autorități de mediu naționale și regionale și organizații de cercetare. Parteneriatul cuprinde în total opt state membre ale UE.

Ca parte a activității sale, parteneriatul GRDP a revizuit și analizat bunele practici, soluțiile practice și provocările privind integrarea mediului în dezvoltarea regională. Această activitate a arătat că una dintre cele mai bune posibilități de integrare a mediului în programe și planuri de finanțare este o evaluare solidă, riguroasă și participativă a mediului pentru planurile și programele propuse. În consecință, parteneriatul GRDP a declarat că „Statele membre ar trebui să fie încurajate să împărtășească și să adopte bunele practici privind Evaluările Strategice de Mediu pentru Cadrele Strategice Naționale de Referință, Programele Operaționale și alte programe de dezvoltare regională. Este esențial ca obiectivele de mediu să fie luate în considerare încă din primele etape ale elaborării programului.”¹

În acest sens, pentru a sprijini dezvoltarea expertizei ESM în fiecare dintre țările implicate în GRDP și pentru a răspunde solicitărilor de îndrumări primite de la parteneri cu privire la evaluarea de mediu pentru planurile și programele din cadrul politicii de coeziune, parteneriatul GRDP a reunit resursele de care dispune și a elaborat acest Manual.

Scopul acestui Manual este acela de a furniza informații, resurse și îndrumări procedurale celor care au nevoie de ele pentru a efectua Evaluarea Strategică de Mediu (ESM) pentru documentele de programare ale politicii de coeziune. De asemenea, Manualul ilustrează avantajele pe care le poate avea o evaluare riguroasă a mediului pentru planurile și programele din cadrul politicii de coeziune și, implicit, pentru dezvoltarea regională în general. Mesajul principal este acela că evaluarea de mediu, în special ESM, este un instrument-cheie pentru planurile și programele „ecologice” și pentru îmbunătățirea cadrului logic general, a consecvenței lor și a șanselor de reușită în sensul obiectivelor generale ale politicii de coeziune.

¹ Declarația partenerilor GRDP, disponibilă la adresa <http://www.environment-agency.gov.uk/grdp/>

Mulțumiri

Acest Manual a fost elaborat de parteneriatul GRDP printr-un proces de colaborare, folosind experiența și expertiza tuturor partenerilor. Conceptul și cadrul manualului au fost concepute de o echipă de experți din Agenția de Mediu a Marii Britanii, de rețeaua Autorităților de Mediu spaniole, în colaborare cu Terra și Centrul Regional de Protecție a Mediului pentru Europa Centrală și de Est (REC). Principalii autori ai textelor sunt Jiri Dusik, Austra Jurkeviciute și Jennifer McGuinn din cadrul echipei REC de evaluare a mediului.

Conceptul și forma acestui Manual au fost discutate în cadrul întâlnirilor neoficiale ale partenerilor GRDP din Madrid, Spania, în iulie 2005. Prima versiune a manualului a fost revizuită și discutată de factorii implicați și de potențialii utilizatori la data de 15 septembrie 2005 în cadrul unui atelier de lucru din Patras, Grecia, apoi la seminarul GRDP inter-regional din Debrețin, Ungaria, la data de 29-30 septembrie 2005.

Manualul a fost inspirat de Jose Alvarez Diaz, fost membru al Rețelei Spaniole de Autorități de Mediu, precum și de alți parteneri spanioli. Dorim să mulțumim, de asemenea, lui David Aspinwall, George Kremlis și Jonathan Parker de la DG Mediu pentru sprijinul acordat acestei inițiative.

Numeroase instituții, persoane fizice și parteneri GRDP au avut contribuții valoroase, constând în recomandări, comentarii, feedback și sugestii pentru Manual pe parcursul procesului de elaborare. Dorim să mulțumim în special următoarelor persoane pentru comentariile și sugestiile oferite: Gottfried Lamers și Ursula Platzer-Schneider, Ministerul Federal al Agriculturii, Pădurilor și Gospodăririi Apelor, Austria; Franz Prettenthaler, Institutul de Cercetare Joanneum, Austria; Belin Mollov și Yavor Stoyanov, Ministerul Dezvoltării Regionale și al Lucrărilor Publice, Bulgaria; Plamen Peev, Noblex Goupd, Bulgaria; Elio Manti, Unitatea de intervenție, Autoritatea Națională de Mediu, Italia; Fiamma Bernardi, Regiunea Piemonte, Autoritatea de Mediu, Italia; Katuscia Grassi și Giacomini Patrizia, Departamentul de Protecție a Mediului și Solului, Autoritatea de Mediu Marche, Italia; Marie Briguglio, Krista Falzon și Sergei Golovkin, Autoritatea de Mediu și Planificare, Malta; Robert Droop, Ministerul Mediului, Olanda; Lola Manteiga și Carlos Sunyer, Terra, Spania; Donna Sibley și Lucia Susani, Agenția de Mediu din Anglia și Țara Galilor, Marea Britanie; Brian Shipman, Consiliul Districtual Cornwall, Marea Britanie; Riki Therivel, Levett-Therivel Sustainability Consultants, Marea Britanie; și Sarah Sing, Land Use Consultants, Marea Britanie.

-
În final, dorim să mulțumim programului Interreg IIIC pentru finanțarea acestei inițiative în cadrul proiectului GRDP.

1 INTRODUCERE

1.1 Obiectivele și scopul Manualului

Politica de coeziune a UE prevede aproximativ o treime din bugetul Comunității Europene pentru creșterea coeziunii economice și sociale în întreaga UE. Principalul obiectiv pentru perioada următoare de finanțare va consta în promovarea creșterii economice și a creării de locuri de muncă în conformitate cu Strategia Lisabona și conform definiției din Ghidul Strategic al Comunității 2007-2013. O caracteristică-cheie a politicii de coeziune este faptul că se bazează pe un sistem de programare eficient care stabilește modul în care vor fi cheltuite fondurile pe o perioadă de șapte ani. În toate statele membre UE – în unele mai mult decât în altele – folosirea fondurilor politicii de coeziune va afecta direcțiile de dezvoltare naționale sau regionale, procesul de programare devenind astfel un mecanism important de planificare a dezvoltării. Prin urmare, este extrem de important să se integreze de la bun început protecția mediului și inovația în acest domeniu în cadrul planurilor și programelor, atât pentru a profita de avantajele pe care creșterea bazată pe protecția mediului le poate aduce unei societăți, cât și pentru a stimula continua dezvoltare durabilă în cadrul UE.

Pentru perioada 2007-2013, sistemul de programare va fi simplificat pentru a include un document național-cadru la nivel politic și programe naționale și regionale la nivel operațional. Pentru prima oară în istoria politicii de coeziune, cerințele Directivei 42/2001/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe de mediu (denumită în continuare Directiva ESM) se vor aplica planurilor și programelor elaborate pentru finanțarea politicii de coeziune.

Obiectivul general al Manualului este acela de a promova și permite folosirea Evaluării Strategice de Mediu (ESM) pentru integrarea aspectelor și considerentelor de mediu în planurile și programele elaborate pentru politica de coeziune 2007-2013. În cadrul acestui obiectiv, Manualul urmărește:

- recomandarea unei proceduri și metodologii practice pentru realizarea ESM în cadrul procesului de programare pentru politica de coeziune;
- clarificarea scopului și procesului ESM, precum și explicarea rolului acesteia în cadrul procesului de programare al politicii de coeziune;
- sprijinirea autorităților pentru a înțelege ESM în calitatea sa de instrument pentru consolidarea procesului de programare, nu ca o povară în plus sau o complicație;
- promovarea consultărilor publice în vederea consolidării evaluării și a procesului general de programare.

Manualul este elaborat pentru a fi folosit de diferiți factori implicați în procesul de programare din statele membre ale UE: autoritățile de planificare sau dezvoltare responsabile de procesul de programare din cadrul politicii de coeziune; autoritățile de mediu competente, precum și echipa de experți ESM care realizează evaluarea planurilor și programelor.

1.2 Caracterul Manualului

Acest Manual are un rol pur consultativ și nu reprezintă un ghid de interpretare a transunerii sau implementării Directivei ESM în statele membre ale UE. Acest Manual se axează strict pe pregătirea documentelor de programare necesare pentru finanțarea politicii de coeziune, fără a fi un ghid pentru ESM sau alte tipuri de planuri sau programe.

Abordarea recomandată în acest Manual respectă pe deplin cerințele din Directiva ESM. Autorii au încercat să contureze o abordare generală și suficient de flexibilă pentru a putea fi aplicată în toate cele 25 de state membre ale UE. Cei care folosesc acest Manual trebuie să aducă modificări procesului în

sine, astfel încât să poată îndeplini cerințele din legislația națională relevantă și să respecte specificitatea procesului de programare din țara în cauză.

Dat fiind că abordarea este doar o recomandare, propune unele acțiuni care depășesc cerințele Directivei ESM sau care nu sunt menționate în mod special în această directivă. În astfel de cazuri, Manualul va preciza că abordarea respectivă depășește cadrul cerințelor stricte ale Directivei ESM, menționând și raționamentul care se află în spatele acțiunilor propuse.

1.3 Corelarea cu ghidurile și experiențele anterioare

Manualul este elaborat pe baza recomandărilor subliniate în *Manualul privind evaluarea de mediu în cadrul planurilor de dezvoltare regională și a programelor privind fondurile structurale ale UE* (DG Mediu al Comisiei Europene, 1998.)

Manualul folosește și experiențele practice mai recente din domeniul aplicării EMS în cadrul programelor politicii de coeziune în UE. Acestea cuprind:

- Metodologia spaniolă inclusă în: *Evaluarea de mediu în cadrul programării structurale 2007-2013: Ghid pentru directorii de planificare*, (Ministerul Mediului din Spania, versiunea din noiembrie 2004)
- Experiența privind ESM pentru documentele de programare ale fondurilor structurale pentru perioada 2004-2006 în noile state membre ale UE (de exemplu, EMS pentru Planurile de Dezvoltare Națională din Republica Cehă, Polonia, Slovenia, Estonia din 2003 și evaluarea programelor operaționale selectate în Ungaria, Bulgaria și Republica Cehă în 2003)
- Lecțiile învățate în urma proiectului pilot UNEP privind Evaluarea și Planificarea Integrată pentru Dezvoltare Durabilă, realizat pentru Planul Național de Dezvoltare ale Republicii Cehe, 2005
- Manualul-ghid al Marii Britanii: *Ghid practic pentru Directiva privind Evaluarea Strategică de Mediu*, Biroul Vice Prim-ministrului, septembrie 2005
- Lucrări recente privind aplicarea ESM și evaluările privind durabilitatea în cadrul planificărilor pentru dezvoltare locală în Marea Britanie

1.4 Ghidul utilizatorului

Manualul cuprinde șase capitole și trei anexe. Tabelul 1.1 prezintă o imagine generală a Manualului și câteva comentarii care descriu pe scurt fiecare secțiune.

Tabel 1.1 Organizarea Manualului

	Titlu	Comentarii
Capitolul 1	Introducere	Prezintă o introducere la Manual
Capitolul 2	ESM în contextul procesului de programare al politicii de coeziune	Prezintă o imagine generală a procesului de programare al politicii de coeziune și modul de corelare al acestuia cu Directiva ESM
Capitolul 3	Principii generale pentru gestionarea ESM în cadrul procesului de programare	Descrie responsabilitățile-cheie ale autorităților publice responsabile de procesul de programare și prezintă o imagine generală a mecanismelor de consultare și comunicare
Capitolul 4	Etapele recomandate în procesul de realizare a ESM	Evidențiază etapele recomandate pentru ESM în cadrul programării politicii de coeziune UE. Pentru fiecare etapă sunt descrise scopul, raționamentul, abordarea propusă, recomandările și exemple de contribuții și rezultate obținute
Capitolul 5	Cele mai des întâlnite mituri privind ESM	Comentarii privind preocupările și miturile cel mai des întâlnite în ceea ce privește ESM
Capitolul 6	Documente importante și lecturi recomandate	Prezintă adrese de internet către documente-cheie privind ESM și politica de coeziune, precum și alte documente orientative care pot fi utile
Anexa I	Exemple de alternative la nivel	Adaptată pe baza ghidului elaborat în Marea Britanie, această anexă

	Titlu	Comentarii
	de obiective/priorități și la nivel de măsuri și activități eligibile	prezintă exemple legate de modul de diferențiere a alternativelor
Anexa II	Exemplu de obiective și indicatori de mediu folosiți în cadrul practicii ESM	Sugerează anumite obiective și anumiți indicatori recomandați pentru a fi folosiți în practica ESM din Marea Britanie
Anexa III	Conținutul Raportului de mediu	Preluat direct din Anexa I la Directiva ESM, cuprinde o prezentare generală a conținutului Raportului de mediu ESM
Anexa IV	Lista de verificare pentru revizuirea ESM	O listă de verificare prin care se asigură că ESM îndeplinește cerințele din Directiva ESM și că este eficientă.

1.5 Definiții-cheie

În următoarea secțiune sunt definite cele mai importante acronime și cei mai importanți termeni folosiți în acest Manual.

Termen sau acronim	Definiție
FC	Fond de Coeziune, un instrument structural care ajută statele membre să reducă discrepanțele economice și sociale și să ajungă la o stabilitate a economiilor lor încă din 1994. Finanțează proiecte de infrastructură la scară mare în sectorul mediului și transporturilor.
CE	Comisia Europeană
Raport de mediu	Partea din documentul de programare care conține informațiile generate de procesul ESM. Conținutul general al Raportului de mediu este specificat în Anexa I la Directiva ESM și ar trebui să includă informații necesare rezonabile, luând în considerare: <ul style="list-style-type: none"> o cunoștințele și metodele de evaluare actuale ; o conținutul și nivelul de detaliere al planului sau programului; o etapa în cadrul procesului decizional; o măsura în care anumite aspecte sunt evaluate mai corect în diferite etape ale procesului pentru a se evita duplicarea evaluării.
FEDR	Fondul European pentru Dezvoltare Regională, unul dintre fondurile structurale. Principalul obiectiv este promovarea coeziunii economice și sociale în cadrul Uniunii Europene prin reducerea dezechilibrelor dintre regiuni sau grupuri sociale.
FSE	Fondul Social European, unul dintre fondurile structurale, având ca scop realizarea obiectivelor strategice ale politicii de angajare a forței de muncă din UE.
GRDP	Proiectul INTERREG IIIC „Greening Regional Development Programmes”
Document de programare Public general	Plan Național de Dezvoltare, Cadru Strategic Național de Referință și Programe Operaționale
ESM	Una sau mai multe persoane fizice sau juridice și, conform legislației sau practicii naționale, asociațiile, organizațiile sau grupurile acestora ² Evaluarea Strategică de Mediu
Directiva ESM	Directiva 42/2001/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului.
Autorități de mediu competente	Autoritățile care, din cauza responsabilităților lor specifice privind mediul, pot fi preocupate de efectele asupra mediului generate de implementarea documentelor de programare ale politicii de coeziune. Aceste autorități pot fi formate și din autoritățile responsabile de aspectele legate de sănătatea mediului

² Această definiție se bazează pe articolul 2, litera (d) din Directiva ESM

2 **ESM ȘI PROCESUL DE PROGRAMARE AL POLITICII DE COEZIUNE**

2.1 **Care dintre documentele de programare ale politicii de coeziune sunt reglementate de Directiva ESM?**

Sistemul de programare pentru politica de coeziune 2007-2013 este stabilit în Regulamentul Consiliului propus de stabilire a dispozițiilor generale privind FEDR, FSE și FC³. Acest nou sistem de programare a fost simplificat, fiind derivat din sistemul folosit pentru perioadele anterioare de finanțare; pentru înaintarea către Comisia Europeană (CE) sunt necesare numai două documente de programare. Spre deosebire de perioada actuală, programarea pentru Fondul de Coeziune va respecta și acest sistem de programare în care sunt luate în considerare și proiectele de infrastructură în domeniul mediului și al transporturilor.

Sistemul de programare constă în două etape de planificare:

- **Cadru Strategic Național de Referință (CSNR):** acest document conține strategia de dezvoltare pentru statul membru și reprezintă cadrul de elaborare a programelor tematice și regionale. Spre deosebire de Cadrele de Sprijin Comunitar negociate cu Comisia pentru perioada 2000-2006, acest document nu are rolul de instrument de gestionare.
- **Programe Operaționale (PO):** aceste programe vor preciza activitățile din cadrul fondurilor politicii de coeziune numai la nivel de prioritate, subliniind cele mai importante operațiuni.

Directiva ESM se va aplica acestor documente de programare la fel ca și altor planuri sau programe. Statele membre au responsabilitatea de a stabili dacă CSNR (și documentele de programare opționale aferente, cum ar fi Planurile Naționale de Dezvoltare) și PO trebuie să beneficieze de ESM. Criteriile de stabilire a necesității unei ESM pentru un anumit document de programare sunt definite în articolele 2 și 3 ale Directivei ESM. Anexa I la prezentul Manual transpune aceste criterii în întrebări-cheie care ar trebui formulate atunci când se stabilește dacă un anumit document de programare trebuie să beneficieze de ESM.

Abordările specifice pentru elaborarea documentelor de programare din cadrul politicii de coeziune vor fi diferite de la un stat membru la altul. Este bine de notat faptul că Directiva ESM⁴ permite statelor membre să efectueze evaluări de mediu la diferite niveluri de detaliere, în funcție de conținutul documentelor de programare secvențiale (CSNR, PO) și de etapa în care se situează în cadrul procesului decizional.

Acest Manual recomandă statelor membre să realizeze ESM în etapele corespunzătoare din cadrul procesului de programare care să le permită evaluarea efectelor asupra mediului generate de realizarea obiectivelor și priorităților intervențiilor din cadrul politicii de coeziune, precum și măsurile și acțiunile eligibile propuse spre finanțare.

Manualul prezintă o abordare generică a ESM care nu duce la complicare procesului de programare și care permite conformarea ESM cu Directiva în cauză atât în cazul CSNR, cât și al PO.

³ Regulamentul Consiliului propus de stabilire a dispozițiilor generale ale Fondului European de Dezvoltare Regională, al Fondului Social European și al Fondului de Coeziune. Pentru link-uri web la această propunere și la alte propuneri legislative privind politica de coeziune, vezi capitolul 6.

⁴ Directiva ESM articolul 4 alineatul 3 și articolul 5 alineatul 2.

2.2 Conexiunile logice dintre procesul de programare, ESM, evaluările ex-ante și consultările cu partenerii

Termenul de „evaluare strategică de mediu” (ESM) folosit în acest Manual înseamnă elaborarea unui raport de mediu; derularea de consultări; luarea în considerare a raportului de mediu și a rezultatelor consultărilor în procesul decizional; furnizarea de informații privind decizia, conform dispozițiilor din Directiva ESM.⁵ Mai mult, termenul ESM folosit în acest Manual se referă la monitorizarea efectelor cumulative asupra mediului generate de documentul de programare pe parcursul implementării acestuia, în conformitate cu cerințele de bază definite Directiva ESM.

Procesul de programare al politicii de coeziune analizează și propune intervenții de dezvoltare. Procesul ESM examinează rezultate individuale ale procesului de planificare și poate propune orice modificare necesară pentru maximizarea beneficiilor privind mediul generate de propunerile de dezvoltare și pentru minimizarea impacturilor negative asupra mediului și a riscurilor. Astfel, procesul de programare și procesul ESM urmează o logică similară care reprezintă baza abordării recomandate în acest Manual.

În esență, ambele procese trebuie:

- să stabilească aspectele cheie care trebuie luate în considerare pe parcursul elaborării documentului de programare;
- să analizeze contextul documentului de programare și eventualele tendințe viitoare în cazul în care documentul de programare nu este implementat;
- să identifice un set optim de obiective și priorități de dezvoltare;
- să identifice măsuri optime care să permită realizarea corespunzătoare a obiectivelor;
- să propună un sistem optim de monitorizare și gestionare;
- să asigure consultări eficiente și derulate încă din primele etape cu autoritățile competente și publicul general vizat, inclusiv cu cetățeni și grupuri organizate interesate;⁶
- să informeze factorii de decizie cu privire la documentul de programare și eventualele impacturi ale acestuia;
- să înștiințeze autoritățile relevante și publicul general cu privire la documentul de programare final și la motivele adoptării acestuia.

În tabelul 2.1 sunt evidențiate etapele procesului de programare și ale procesului ESM, ilustrându-se și interdependența acestora. Tabelul arată că cele două procese pot fi derulate în paralel. Procesul principal este cel de programare, iar ESM se încadrează în logica și etapizarea procesului de programare. Date fiind asemănările dintre logica urmată de procesul de programare și cel al ESM, ambele procese pot fi percepute ca instrumente de consolidare reciprocă în cadrul unui sistem de planificare solid pentru o dezvoltare mai durabilă.

O aplicare timpurie și frecventă a ESM, conform tabelului 2.1, permite îmbunătățirea și consolidarea calității întregului proces de programare și a documentelor elaborate. Etapele propuse pentru ESM trebuie să fie derulate astfel încât să nu întârzie procesul de programare, ci să adauge valoare printr-o evaluare suplimentară a procesului.

Ambele procese pot folosi un singur sistem de consultare pentru autoritățile relevante și publicul general vizat. Experiența a demonstrat că o consultare comună privind documentele de programare și ESM sau alte procese de evaluare este benefică pentru toți factorii interesați, dat fiind că anumite consultări derulate în paralel pentru același document de programare pot duce la crearea unei confuzii în rândul cei implicați în consultare.

⁵ Directiva ESM, articolul 2, litera b

⁶ Este posibil ca unele state membre să nu aibă nevoie de consultări cu publicul în cadrul procesului de programare pentru politica de coeziune; în astfel de cazuri, consultările impuse prin Directiva ESM pot permite participarea publicului la procesul de programare.

Tabel 2.1. Conexiunile logice dintre etapele procesului de programare și ESM

Etape tipice de programare	Etapele ESM corespunzătoare
<p>Stabilirea obiectivelor generale ale documentului de programare și a problemelor principale care trebuie abordate</p> <p>Eventuale consultări cu alte autorități competente relevante</p>	<p>Stabilirea problemelor, obiectivelor și indicatorilor de mediu care trebuie luați în considerare în cadrul procesului ESM</p> <p>Consultări obligatorii cu autoritățile de mediu Consultări recomandate cu publicul general vizat</p>
<p>Analiza contextului de dezvoltare</p>	<p>Evaluarea situației actuale și a tendințelor, precum și a evoluției posibile a acestora în cazul în care documentul de programare nu este implementat</p>
<p>Propunerea obiectivelor și priorităților de dezvoltare</p>	<p>Evaluarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare propuse</p>
<p>Propunerea de măsuri și acțiuni eligibile</p>	<p>Evaluarea măsurilor și a acțiunilor eligibile propuse Evaluarea efectelor cumulative ale întregului document de programare</p>
<p>Propunerea criteriilor de evaluare și a sistemului de monitorizare</p>	<p>Evaluarea sistemului de criterii de evaluare propus Evaluarea sistemului de monitorizare propus</p>
<p>Compilarea documentului de programare și menținerea procesului de consultare cu autoritățile și factorii implicați</p>	<p>Compilarea Raportului de mediu și menținerea procesului de consultare cu autoritățile de mediu și publicul general</p>
<p>Decizia oficială privind documentul de programare și informarea publicului general cu privire la decizia luată</p>	<p>Luarea în considerare a Raportului de mediu și a rezultatelor consultărilor în cadrul procesului decizional Informarea autorităților de mediu și a publicului general cu privire la modul în care au fost luate în considerare rezultatele ESM</p>

3 PRINCIPII GENERALE DE GESTIONARE A ESM ÎN CADRUL PROGRAMĂRII PENTRU FINANȚAREA POLITICII DE COEZIUNE

3.1 Mod de abordare a alternativelor în cadrul ESM

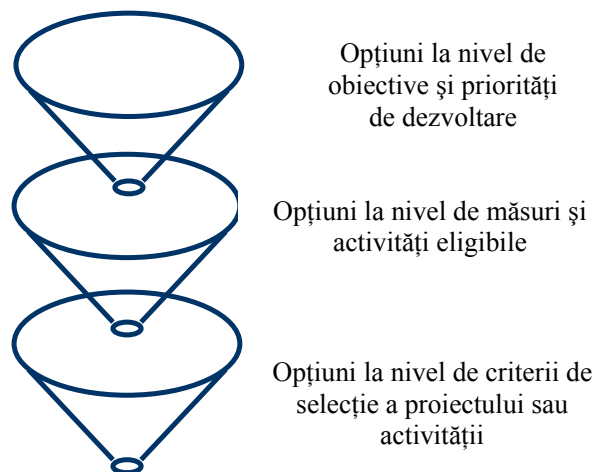
Directiva ESM prevede descrierea și evaluarea alternativelor rezonabile⁷ și justificarea motivelor care au dus la alegerea variantei finale „având în vedere celelalte alternative rezonabile abordate.”⁸

Procesul de programare al politicii de coeziune constă într-o serie de planuri și programe. Acest Manual consideră evaluarea alternativelor ca fiind un proces secvențial care analizează opțiunile la diferite niveluri:

- obiective și priorități de dezvoltare propuse (adică opțiuni care permit îndeplinirea necesităților de dezvoltare);
- măsuri propuse și activități eligibile (adică mijloace tehnologice, amplasament și etapizare/secvențializare); și
- criteriile de selecție pentru activitățile sau proiectele propuse, eventual cu termeni de referință pentru evaluări de mediu ulterioare.

Schema 3.1 de mai jos ilustrează ierarhia acestor opțiuni alternative. Anexa I la acest Manual prezintă exemple de propuneri pe care ESM le poate formula la evaluarea opțiunilor alternative.

Schema 3.1: Ierarhia opțiunilor alternative și a considerentelor din cadrul procesului de programare

3.2 Gestionarea internă a procesului ESM

Directiva ESM stipulează⁹ că ESM trebuie să se deruleze pe parcursul elaborării documentului de programare și trebuie să se finalizeze înainte de adoptarea acestuia. Prin urmare, ESM este parte integrantă a procesului de programare. Din motive de transparență, rezultatele ESM sunt raportate într-un Raport de mediu consolidat¹⁰. Raportul poate face parte din versiunea preliminară a documentului de programare; indiferent de situație, acesta trebuie să fie clar delimitat.

⁷ Directiva ESM, articolul 5 alineatul 1

⁸ Directiva ESM, articolul 9 alineatul 1 litera b

⁹ Directiva ESM, articolul 4 alineatul 1

¹⁰ Directiva ESM, articolul 5

ESM trebuie să se deruleze în strânsă colaborare cu echipa de planificare și se poate desfășura într-un mod foarte similar (sau chiar identic) cu evaluarea generală ex-ante a documentului de programare. Trebuie să fie un proces interactiv care să genereze evaluări și recomandări ale experților ESM. Experții ESM trebuie să păstreze o legătură strânsă cu echipele de programare pe durata evaluării și să se consulte cu autoritățile de mediu la stabilirea domeniului de aplicare al ESM.

În caseta 3.1 sunt prezentate exemple de aranjamente posibile pentru asigurarea participării eficiente a echipelor ESM la planificarea dezvoltării în statele membre ale UE selectate.

Caseta 3.1: Poziția experților care derulează ESM în cadrul procesului de programare

ESM pilot au fost derulate pe parcursul elaborării documentelor de programare pentru Fondurile Structurale ale UE în 2004-2006 în Republica Cehă, Estonia, Ungaria și Polonia. Experții ESM au avut posibilitatea:

- să acceseze toate proiectele de documente elaborate în cadrul procesului de programare;
- să susțină întâlniri periodice cu echipele de programare pentru a obține informații de clarificare și pentru a discuta modificările propuse pentru documentele de programare pe baza analizelor ESM;
- să participe la întâlnirile comitetelor de programare sau monitorizare, în calitate de observatori, cu dreptul de a solicita informații și de a formula comentarii;
- să susțină consultări operative cu autoritățile de mediu relevante;
- să solicite, la nevoie, întâlniri cu autoritățile responsabile de procesul de programare.

În cadrul NUTS 2 regiunea de sud-vest a Marii Britanii, autoritatea de programare pentru Strategia Spațială Regională a instituit un grup director format echipa de programare, experți ESM, autorități publice de mediu și factori-cheie interesați din sectoarele de protecție a mediului, economic și social. Grupul a fost implicat în toate etapele procesului ESM și s-a asigurat că ESM a fost integrată în Evaluarea privind durabilitatea și că autoritatea de programare a înțeles implicațiile ambelor procese (și invers).

Bineînțeles, autoritățile publice responsabile de procesul de programare trebuie să aibă responsabilitatea finală privind conținutul documentului de programare final. Totuși, aceste autorități trebuie să ia în considerare Raportul de mediu ESM și consultările aferente cu autoritățile și cu publicul general¹¹. De asemenea, trebuie să informeze în mod explicit autoritățile de mediu și publicul general care au participat la consultări cu privire la modul în care rezultatele ESM au fost luate în considerare în procesul decizional.¹²

3.3 Consultări cu autoritățile de mediu relevante și cu publicul general vizat

Consultări cu autoritățile de mediu

Directiva ESM prevede identificarea autorităților care trebuie consultate în cadrul ESM. Autoritățile sunt cele care, datorită responsabilităților lor specifice în domeniul mediului, pot fi interesate de efectele asupra mediului generate de implementarea documentului de programare¹³ (denumite în continuare autorități de mediu relevante.) Acest Manual recomandă includerea în cadrul autorităților de mediu relevante și a autorităților cu responsabilități în domeniul sănătății care sunt preocupate de efectele asupra sănătății produse de eventualele efecte asupra mediului generate de implementarea

¹¹ Directiva ESM, articolul 8

¹² Directiva ESM, articolul 9

¹³ Directiva ESM, articolul 6 alineatul 3

documentului de programare.¹⁴ Această recomandare este conformă cu cerințele Protocolului UNECE privind ESM¹⁵ semnat de toate statele membre ale UE (inclusiv de cele 10 noi state membre) și de Comunitatea Europeană în 2003.

Directiva ESM prevede două consultări obligatorii cu autoritățile de mediu relevante. Prima are loc în perioada de stabilire a domeniului de aplicare a ESM, iar a doua pe parcursul revizuirii versiunii preliminare a documentului de programare propus și a Raportului de mediu care îl însoțește.

Consultările derulate în momentul stabilirii domeniului de aplicare a ESM au o importanță specifică, dat fiind că ar trebui să permită clarificarea anumitor aspecte importante, conform celor menționate în caseta 3.2 de mai jos. Este foarte clar că multe din aceste întrebări nu pot primi un răspuns la începutul procesului ESM, deoarece informațiile privind anumite caracteristici ale documentului de programare vor fi generate treptat, pe măsură ce se derulează procesul de programare. În acest sens, este important să menționăm că Directiva ESM nu consideră etapa de stabilire a domeniului de aplicare a ESM ca fiind o etapă procedurală distinctă – domeniul de aplicare poate fi determinat prin procese repetate de consultare cu autoritățile de mediu relevante pe parcursul câtorva etape ulterioare ale procesului de programare.

Caseta 3.2: Aspecte discutate de regulă la stabilirea domeniului de aplicare și a nivelului de detaliere pentru evaluarea ESM (stabilirea domeniului de aplicare al ESM)

- a. Care sunt domeniile care trebuie supuse analizei?
- b. Care sunt problemele de mediu — inclusiv obiectivele de mediu relevante — care trebuie analizate în cadrul ESM?
- c. Care sunt intervalele de timp ce trebuie luate în considerare?
- d. Cât de detaliată trebuie să fie evaluarea?
- e. Care sunt datele și informațiile necesare (și disponibile)?
- f. Ce metode trebuie luate în considerare?
- g. Care sunt alternativele și opțiunile ce trebuie luate în considerare?
- h. Care sunt entitățile și experții care trebuie să se implice în revizuirea Raportului de mediu?

Pentru a se asigura că aceste consultări sunt derulate în mod eficient și nu duc la o supraîncărcare a volumului de muncă al echipei de programare, autoritățile responsabile de procesul de programare pot solicita experților care realizează ESM să desfășoare și procesul de consultare în etapa de stabilire a domeniului de aplicare al ESM în numele lor. În acest caz, experții ESM pot adăuga ca anexă rezultatele diferitelor consultări din etapa de stabilire a domeniului de aplicare la Raportul de mediu. Acest tip de aranjament asigură transparența procesului de stabilire a domeniului de aplicare.

Consultarea finală privind versiune preliminară a documentului de programare și Raportul de mediu aferent efectuată de autoritățile de mediu relevante poate implica un singur proces de revizuire. Astfel, se poate economisi timpul tuturor celor implicați.

Pe lângă aceste consultări, Manualul recomandă câteva consultări suplimentare cu autoritățile de mediu relevante și, la nevoie, cu publicul general vizat. Aceste recomandări au un caracter pur consultativ și sunt în conformitate cu principiile de bună practică ale ESM. Ele pot fi incluse pentru a scoate în evidență posibilele beneficii ale unor astfel de consultări interactive. Trebuie subliniat și faptul că nu toate aceste consultări trebuie derulate în mod foarte oficial și printr-un proces îndelungat de organizare. Acolo unde este posibil, multe dintre consultările suplimentare recomandate în cadrul ESM se pot face rapid, în mod neoficial și fără formalități inutile.

¹⁴ Acestea pot cuprinde autoritățile care supraveghează sau derulează evaluările impactului asupra sănătății sau alte evaluări ale stării de sănătate (de exemplu, institute naționale de sănătate publică, departamente de igienă, etc.)

¹⁵ Protocolul privind Evaluarea Strategică de Mediu la Convenția UNECE privind EIM în context transfrontalier

Consultări cu publicul general

Directiva ESM prevede identificarea publicului afectat și consultări ale publicului afectat sau care ar putea fi afectat de documentul de programare sau care ar putea avea un interes în acest sens. Aici sunt incluse organizațiile neguvernamentale, cum ar fi cele care promovează protecția mediului, dar și alte organizații interesate.¹⁶

Directiva menționează derularea consultărilor cu publicul general numai în etapa finală a procesului: privind versiunea preliminară a documentului de programare și Raportul de mediu aferent. Acest Manual, însă, recomandă consultări suplimentare cu publicul vizat. Aceste recomandări se bazează pe principiile unei practici ESM eficiente și au caracter pur consultativ. Consultările suplimentare nu urmăresc complicarea procedurilor ESM, ele aduc beneficii atât procesului ESM, cât și procesului de planificare.

Directiva ESM nu precizează niciun mecanism de consultare publică. Stipulează doar faptul că publicul general trebuie să beneficieze din timp de „ocazia de a-și exprima opinia în mod eficient, într-un interval de timp corespunzător.”¹⁷

Atunci când organizează consultările, autoritățile de programare trebuie să ia în considerare faptul că toate consultările ESM pot fi extrem de diferite față de consultările de la nivel de proiect, care stărnesc deseori un interes considerabil din partea publicului general. Pe de altă parte, majoritatea ESM derulate până în prezent în UE par să atragă interesul unui public limitat. Deseori, acestea se limitează la consultări cu grupuri bine organizate care au un interes puternic în procesul de programare (de exemplu, ONG-uri recunoscute, grupuri operative, asociații ale municipalităților, camere de comerț etc.) Alegerea tehnicilor de consultare trebuie să țină seama de acest lucru.

Informarea privind elaborarea documentului de programare și a ESM poate fi făcută prin intermediul ziarelor naționale și regionale, într-un loc accesibil publicului (de exemplu, în clădirea administrației) și/sau pe pagina web a autorității de programare și/sau a autorităților de mediu relevante. Se poate realiza o pagină web specială pentru ESM în vederea informării factorilor implicați, pentru obținerea unui feedback și pentru a permite participarea factorilor implicați în elaborare și/sau formularea comentariilor.

Este posibil ca dezbaterile publice oficiale folosite deseori la nivel de proiecte privind EIM să nu constituie cele mai eficiente modalități de consultare în cadrul procesului ESM. Dezbaterile publice se aplică, de regulă, pentru a expune conflictele dintre părți, cu ajutorul sesiunilor de întrebări și răspunsuri. Dat fiind că ESM este, în general, un proces mai vast și mai complex, cheia unei consultări reușite este stabilirea unui dialog constructiv sau a unei dezbateri de rezolvare a problemelor. Acest lucru permite participanților să clarifice compromisurile pe care trebuie să le facă documentul de programare, dar și să elimine incertitudinile privind procesul de planificare și rezultatele dorite. Astfel de consultări sunt facilitate, de regulă, prin ateliere de lucru și conferințe.

Alte instrumente adecvate pentru solicitarea unui feedback:

- adrese e-mail speciale pentru colectarea comentariilor sau numere de telefon cu apelare netaxabilă;
- o persoană cu o pregătire corespunzătoare din cadrul echipei de planificare, responsabilă de furnizarea clarificărilor suplimentare, pe cale verbală și pe loc;
- expoziții publice;
- grupuri consultative formate din reprezentanți ai autorităților de mediu relevante și ai publicului vizat.

Alegerea instrumentelor potrivite depinde de timpul disponibil, tipul problemelor analizate și complexitatea documentelor supuse consultării.

¹⁶ Directiva ESM, articolul 6 alineatul 4

¹⁷ Directiva ESM, articolul 6 alineatul 2

4 ETAPE RECOMANDATE ÎN PROCESUL ESM

Acest capitol prezintă un set de etape procedurale recomandate pentru derularea ESM privind documentele de programare din cadrul politicii de coeziune. Aceste etape recomandate sunt în conformitate cu cerințele Directivei ESM și corespund etapelor tipice parcurse de planificatori în cadrul elaborării documentelor de programare ale politicii de coeziune. Există nouă etape recomandate; fiecare va fi abordată în mod detaliat în cadrul unor sub-secțiuni ale acestui capitol. Cele nouă etape constau în:

1. Stabilirea problemelor de mediu, a obiectivelor și indicatorilor care se vor lua în considerare în cadrul ESM
2. Evaluarea situației actuale și a tendințelor, precum și a eventualei lor evoluții în cazul în care documentul de programare nu este implementat
3. Evaluarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare specifice
4. Evaluarea măsurilor și acțiunilor eligibile propuse
5. Evaluarea efectelor cumulative ale întregului document de programare
6. Evaluarea criteriilor de selecție pentru activitățile sau proiectele care urmează să fie implementate pe baza documentului de programare
7. Evaluarea sistemului de monitorizare pentru documentul de programare
8. Compilarea Raportului de mediu și înaintarea acestuia spre consultare cu autoritățile de mediu și publicul general
9. Procesul decizional și informarea cu privire la decizia luată

Acest Manual descrie etapele ESM prin prezentarea unor explicații referitoare la următoarele aspecte:

- scopul fiecărei etape;
- raționamentul din spatele fiecărei etape, inclusiv cerințele specifice menționate în Directiva ESM;
- abordarea propusă;
- consultările recomandate; și
- sugestii practice care indică ce trebuie făcut și ce trebuie evitat.

Pentru fiecare etapă, manualul prezintă și exemple de eventuale contribuții și rezultate preluate din practica existentă în ceea ce privește ESM. Formatele folosite nu trebuie să fie respectate strict – se pot folosi și alte formate de evaluări dacă sunt mai potrivite sau mai ușor de folosit.

4.1 Stabilirea problemelor de mediu, a obiectivelor și indicatorilor care se vor lua în considerare în cadrul ESM

Scop

Scopul acestei etape este:

- definirea problemelor de mediu relevante care trebuie luate în considerare în cadrul ESM;
- pe baza problemelor identificate, stabilirea obiectivelor relevante de mediu care trebuie luate în considerare în cadrul documentului de programare și a procesului ESM;
- dacă este posibil, precizarea unor indicatori de mediu adecvați (sau a unor întrebări specifice) care să permită orientarea analizei în cadrul procesului ESM.

Raționament

Directiva ESM prevede identificarea:

- tuturor problemelor de mediu existente care sunt relevante pentru documentul de programare , inclusiv cele privind rețeaua Natura 2000;¹⁸
- obiectivelor de protecție a mediului, stabilite la nivel internațional, comunitar sau de stat membru, care sunt relevante pentru documentul de programare.¹⁹

Stabilirea acestor probleme și obiective de mediu relevante reprezintă un important punct de pornire care va influența toate etapele-cheie ale procesului ESM. Problemele identificate vor indica direcțiile de acțiune pentru:

- evaluarea stării mediului;
- evaluarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare specifice ale documentului de programare;
- evaluarea impacturilor directe și indirecte ale măsurilor și acțiunilor eligibile propuse;
- evaluarea efectelor cumulative generate de toate măsurile și acțiunile eligibile propuse;
- evaluarea sistemului de gestionare propus; și
- evaluarea sistemului de monitorizare propus.

Abordarea propusă

Experții ESM, în colaborare cu autoritățile de mediu relevante, ar trebui să identifice problemele-cheie de mediu care sunt relevante pentru documentul de programare. Caseta 4.1 prezintă o listă a problemelor de mediu și a aspectelor care trebuie luate în considerare în această etapă.

La stabilirea problemelor de mediu relevante este important să se ia în considerare problemele de mediu specifice care trebuie abordate conform Directivei ESM²⁰, precum și alte aspecte de mediu mai generale care pot fi relevante pentru politica de coeziune, cum ar fi aspecte reglementate de Strategia Goteborg. În caseta 4.1 sunt prezentate exemple de astfel de probleme și aspecte.

Caseta 4.1: Probleme și aspecte de mediu care trebuie luate în considerare conform Directivei ESM

Probleme de mediu:

- biodiversitatea, flora și fauna
- populația și sănătatea umană
- solul
- apa
- aerul și factorii climatici
- bunurile materiale
- patrimoniul cultural, inclusiv patrimoniul arhitectural și arheologic
- peisajul

Alte aspecte de mediu:

- eficiența energetică
- utilizarea resurselor regenerabile și neregenerabile
- adaptarea la schimbările climatice
- nevoile legate de transport, accesibilitate și mobilitate etc.

După identificarea problemelor-cheie de mediu, ESM trebuie să identifice și să descrie obiective relevante de protecție a mediului, stabilite la nivel internațional, al Uniunii Europene și/sau al statelor membre. Acestea pot proveni din documente existente sau care urmează să fie adoptate, cum ar fi:

- cadre legislative sau de reglementare;
- strategii, politici sau planuri de acțiune în domeniul mediului;
- strategii de dezvoltare durabilă;

¹⁸ Directiva ESM, Anexa 1, litera (d)

¹⁹ Directiva ESM, Anexa 1, litera (e)

²⁰ Directiva ESM, Anexa 1, litera (f)

- o strategii sectoriale și documente de politici publice (de exemplu, obiective de mediu în cadrul politicii privind energia, strategia privind transporturile etc.)

Este important să se țină seama de faptul că nu există un set unic de obiective de mediu cu aplicabilitate universală. Pentru fiecare plan sau program trebuie să se identifice obiectivele de mediu specifice care să reflecte starea actuală a mediului și nivelul de dezvoltare. Identificarea obiectivelor de mediu relevante poate fi astfel un proces relativ dificil, dat fiind numărul real al problemelor și obiectivelor relevante, suprapunerile dintre acestea și numeroasele discrepanțe. Această activitate ar trebui să înceapă cu identificarea unei liste lungi și cuprinzătoare a tuturor problemelor și obiectivelor posibile. Această listă ar trebui să fie revizuită critic și redusă la o listă scurtă, ușor de gestionat, care să cuprindă principalele probleme.²¹

În cazul unei ESM mai complicate trebuie să se verifice consecvența internă a problemelor și obiectivelor ESM pentru a se asigura că acestea nu se contrazic reciproc și că asigură un cadru solid de evaluare.

Pentru documentele de programare cuprinzătoare care includ numeroase sectoare de dezvoltare, identificarea tuturor obiectivelor de mediu relevante pentru întregul document de programare de la bun început se poate dovedi foarte utilă, fiind urmată de verificarea listei complete prin examinarea relevanței fiecărui obiectiv de mediu pentru fiecare prioritate de dezvoltare abordată în documentul de programare (trimitere la exemplul din tabelul 2.1, *Legăturile logice dintre etapele procesului de programare și ESM.*)

²¹ De exemplu, Agenția de Mediu a Marii Britanii recomandă analiza a 15-25 de probleme-cheie de mediu într-o ESM standard.

Caseta 4. 2: Identificarea obiectivelor de mediu din cadrul ESM pentru documentele de programare privind fondurile structurale 2004-2006: lecții învățate din experiența câtorva dintre noile state membre

Experții ESM din cadrul Planului Național de Dezvoltare al **Estoniei (2003)** au încercat să folosească obiectivele stabilite în Strategia de Mediu a Estoniei în calitate de cadru principal de analiză pentru ESM. Chiar dacă aceste obiective erau adoptate oficial și încă valabile, nu asigurau repere clare pentru integrarea problemelor de mediu în planificarea dezvoltării la nivel de țară. După analize îndelungate, experții ESM au stabilit că obiectivele nu pot fi folosite pentru a obține indicatori măsurabili. Astfel, au stabilit un set de obiective de mediu ad hoc pentru Planul Național de Dezvoltare care au constituit un cadru de evaluare mai potrivit pentru ESM.

Experții ESM pentru Programul Operațional Regional din **Ungaria (2003)** au intenționat să evalueze acest document pe baza obiectivelor de mediu oficiale stabilite în Programul Național pentru Protecția Mediului, în Planul Național de Conservare a Naturii, în Programul Național de Acțiune privind Sănătatea Mediului, în Conceptul Național de Dezvoltare Regională și în Programul Național privind Agricultură și Mediul. Cu toate acestea, o analiză atentă a acestor documente orientative a evidențiat faptul că diverse planuri, inclusiv cele privind mediul, nu beneficiau de o abordare comună și se bazau pe ipoteze diferite. Experții ESM au ales în final un set de 32 obiective cantitative de politici de mediu privind starea mediului și diferiți factori de impact.

Experții ESM din cadrul Planului Național de Dezvoltare al **Poloniei (2003)** au analizat peste 100 de planuri, programe și politici, documente legale naționale și tratate internaționale semnate de Polonia, pentru a defini principalele angajamente luate de guvern și relevante pentru plan. Această analiză a dus la identificarea a peste 250 de angajamente specifice privind schimbările dorite în ceea ce privește gestionarea factorilor de mediu și a resurselor care au fost considerate ca relevante pentru Planul Național de Dezvoltare. O analiză atentă a acestor angajamente a dus la alegerea a 52 de criterii de selecție care au fost folosite pentru evaluarea inițială a Planului Național de Dezvoltare. Experții ESM au scurtat lista, ajungând în final la o listă mai ușor de folosit, cu 24 de criterii, pentru evaluarea planului.

Adaptare după Dusik și Sadler (2004) ²²

Obiectivele de mediu selectate ar trebui să fie măsurabile în orice moment. Trebuie să permită analiza eventualelor efecte pozitive sau negative ale intervențiilor propuse pentru aceste obiective. Prin urmare, numeroase ESM completează stabilirea obiectivelor de mediu relevante cu identificarea indicatorilor corespunzători care vor fi utili la descrierea tendințelor actuale și viitoare și vor facilita evaluarea efectelor pozitive sau negative ale documentului de programare. În Anexa II la prezentul Manual este prezentat un exemplu al obiectivelor și indicatorilor de mediu folosiți, de regulă, de către Marea Britanie pentru realizarea ESM.

La alegerea indicatorilor relevanți, experții ESM trebuie să ia în considerare disponibilitatea datelor. Cu toate acestea, lipsa datelor privind anumiți indicatori nu împiedică automat eventuala lor utilizare în cadrul ESM. Dacă datele nu sunt disponibile, trebuie să se specifice acest lucru și să se ia o hotărâre în cunoștință de cauză dacă indicatorul respectiv va fi sau nu folosit, sau dacă se vor alege alți indicatori pentru care există date deja disponibile.

Dacă nu există indicatori clari și relevanți, ESM poate folosi întrebări specifice bine formulate care să fie utile pentru analiza tendințelor din trecut și viitoare și să permită analiza impacturilor documentului de programare.

La fel ca și în cazul obiectivelor, nu există un set prestabilit de indicatori sau de întrebări specifice. Singura preocupare importantă în acest sens este ca indicatorii și întrebările alese să fie potrivite pentru obiectivele relevante și proporționale cu nivelul intervențiilor de dezvoltare propuse.

²² Dusik J. și B. Sadler (2004), Reforma sistemelor de evaluare strategică a mediului: lecții din experiența Europei Centrale și de Est, din: *Analiza de impact și evaluarea de proiect*, volumul 22, numărul 2, iunie 2004

Consultări recomandate

Problemele și obiectivele de mediu relevante trebuie să fie definite astfel încât să poată fi acceptate de echipa de programare ca fiind un reper adecvat pentru măsurarea și maximizarea performanței de mediu a documentului de programare. În mod ideal, unele sau toate problemele și obiectivele de mediu identificate de experții ESM pot deveni parte a documentului de programare ca obiective de mediu orizontale proprii.

Directiva ESM menționează în mod special consultările cu autoritățile de mediu relevante în etapa de stabilire a domeniului de aplicare și a nivelului de detaliere a procesului de evaluare²³, iar analizele efectuate în cadrul acestei activități trebuie supuse unor astfel de consultări.

În final, consultările în această etapă pot fi extinse pentru a include și alți factori-cheie implicați în procesul de programare și ESM. Consultările cu factorii implicați pot îmbunătăți calitatea și nivelul general de acceptare a întregului proces ESM. De asemenea, factorii implicați pot recomanda studii relevante sau surse de date suplimentare care pot fi folosite în etapele ulterioare ale procesului ESM.

Sugestii practice

- Asigurați-vă că problemele și obiectivele de mediu relevante se referă la toate aspectele principale, deoarece omisiunile din această etapă pot duce la o orientare greșită a întregului proces ESM.
- La identificarea obiectivelor de mediu, luați în considerare planurile și programele care se referă direct la documentul de programare²⁴, precum și alte strategii de mediu și cerințe și obiective legislative și de reglementare.
- Dacă este posibil, încercați să ajungeți la un consens privind problemele și obiectivele de mediu relevante împreună cu autoritățile de mediu, echipa de planificare și alți posibili factori interesați. Într-o situație ideală, obiectivele relevante selectate în cadrul ESM ar trebuie să fie integrate ca obiective de mediu orizontale pentru întregul document de programare.
- Nu alegeți prea multe probleme și obiective pe lângă cele care se referă la aspectele principale.
- Alegeți obiectivele care se potrivesc dimensiunii și nivelului de detaliere al documentului de programare. Obiectivele de mediu pentru documentul de programare general pentru întreaga țară vor fi probabil mai generale decât obiectivele de mediu pentru un document de programare detaliat care definește măsurile specifice și numeroasele proiecte de pe un anumit teritoriu.

Exemplu de contribuții și rezultate posibile

Tabel 4.1: Probleme, obiective și indicatori de mediu relevanți pentru întregul document de programare

Probleme	Obiective de mediu relevante	Punct/sursă de referință pentru obiectivele date	Indicatori sau întrebări orientative pentru analiza impacturilor asupra obiectivului relevant	Relevanța pentru obiectivul general de dezvoltare nr. 1: Transport	Relevanța pentru obiectivul general de dezvoltare nr 2: Promovarea afacerilor
Probleme de mediu care trebuie analizate conform Directivei ESM					
Biodiversitate inclusiv flora și fauna	Creșterea suprafeței totale a ariilor protejate cu 8% față de anul 2000	Plan de acțiune pentru conservarea biodiversității	<ul style="list-style-type: none"> • Starea și suprafața zonelor naturale importante • Fragmentarea habitatului 	Da	Da
Calitatea aerului	Îmbunătățirea calității aerului la nivel local și	Politica privind mediul	<ul style="list-style-type: none"> • Zile cu poluare puternică sau moderată a aerului în comparație cu media națională 	Da	Da

²³ Directiva ESM, articolul 5, alineatul 4

²⁴ Directiva ESM, Anexa 1, litera (a)

Probleme	Obiective de mediu relevante	Punct/sursă de referință pentru obiectivele date	Indicatori sau întrebări orientative pentru analiza impacturilor asupra obiectivului relevant	Relevanța pentru obiectivul general de dezvoltare nr. 1: Transport	Relevanța pentru obiectivul general de dezvoltare nr. 2: Promovarea afacerilor
Probleme de mediu care trebuie analizate conform Directivei ESM					
	reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră		<ul style="list-style-type: none"> Emisiile echivalente de CO² în comparație cu valorile țintă la nivel național și internațional 		
Sol	Refacerea și protejarea terenului și solului	Plan de acțiune pentru mediu	<ul style="list-style-type: none"> Starea și suprafața zonelor industriale dezafectate abandonate Extinderea urbană Calitatea terenurilor agricole și a solului 	Da	Da
Peisaj	Evitarea degradării peisajului și îmbunătățirea calității acestuia	Strategia națională de dezvoltare durabilă	<ul style="list-style-type: none"> Deteriorarea unicității și atractivității peisajului 	Da	Da
Exemple de alte probleme de mediu care pot decurge din analiza cadrului strategic național de mediu					
Eficiența energetică	Creșterea eficienței utilizării resurselor de energie	Politica privind energia	<ul style="list-style-type: none"> Cererea de energie pe unitate produsă sau pe cap de locuitor Procentul de energie generată de surse regenerabile 	Da	Da
Utilizarea resurselor naturale	Asigurarea utilizării atente a resurselor naturale și gestionarea durabilă a resurselor existente	Strategia de dezvoltare durabilă	<ul style="list-style-type: none"> Va duce la reducerea cererii de materii prime? Folosirea materialelor reciclate și secundare Va promova utilizarea durabilă a resurselor regenerabile? 	Da	Da
Mobilitate durabilă	Încurajarea unui mod durabil de a călători și reducerea ambuteiajelor din trafic	Politica privind transportul	<ul style="list-style-type: none"> Folosirea mașinilor pentru călătoriile de afaceri și transportul mărfurilor Nivelul ambuteiajelor Numărul total al persoanelor care folosesc mijloacele de transport în comun Va îmbunătăți conectivitatea inter-modală? Va încuraja mersul pe jos și cu bicicleta? 	Da	Da
Eficiența ecologică	Sprrijin acordat pentru instituirea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului în sectorul afacerilor și la nivelul autorităților publice	Politica privind mediul	<ul style="list-style-type: none"> Instituirea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului. 	Da	Da

4.2 Evaluarea situației actuale și a tendințelor, precum și a eventualei lor evoluții în cazul în care documentul de programare nu este implementat

Scop

Această etapă vizează:

- prezentarea informațiilor privind starea mediului și a resurselor naturale relevante pentru documentul de programare;
- descrierea interacțiunilor dintre aceste tendințe și principalele sectoare de dezvoltare care reprezintă subiectul documentului de programare;
- scoaterea în evidență a posibilei evoluții a acestor tendințe în absența implementării documentului de programare;
- furnizarea acestor informații în scopul folosirii lor în procesul de planificare și în ESM.

Raționament

Directiva ESM prevede identificarea:

- aspectelor relevante ale stării actuale a mediului și a posibilei evoluții a acestuia dacă documentul de programare²⁵ nu este implementat, cu un accent special pe evoluția viitoare determinată de alte planuri și programe relevante;²⁶
- caracteristicilor de mediu ale zonelor care pot fi puternic afectate.²⁷

Înțelegerea corectă a situației actuale și a tendințelor, precum și a posibilei evoluții în cazul în care documentul de programare nu este implementat facilitează o evaluare în cunoștință de cauză a efectelor pozitive sau negative ale documentului de programare.

EMS impune evaluarea tendințelor pe termen lung și abordarea strategică a colectării datelor. Chiar dacă această cerință poate părea nesemnificativă, reprezintă practic o schimbare considerabilă a abordării evaluării situației actuale. Este nevoie de un mod de gândire analitic, foarte clar direcționat, în special în cazul documentelor de programare de mari dimensiuni.

Abordare propusă

Provocarea acestei analize constă în a se asigura că:

- vizează tendințele pentru obiectivele de mediu relevante identificate în etapa 4.1. și nu se ajunge la o supraîncărcare a evaluării situației cu informații irelevante;
- este suficient de flexibilă pentru a permite adăugarea de noi probleme și considerente, la nevoie, pe parcursul revizuirii ulterioare;
- descrie atât tendințele din trecut, cât și cele actuale;
- subliniază eventuala evoluție a tendințelor respective în cazul în care documentul de programare nu este implementat.

Pentru a se asigura că evaluarea situației actuale se face la subiect, se recomandă vizarea principalelor probleme, obiective și indicatori de mediu care au fost identificați în etapa 4.1.. Dacă aceste probleme, obiective și indicatori au fost corect determinați, vor fi foarte utili la evaluarea situației.

Descrierea tendințelor din trecut și a celor actuale se poate face pe baza datelor disponibile din sistemele de monitorizare existente (vezi caseta 4.3) sau prin analize ale experților (în cazurile în care lipsesc datele). Experții ESM nu trebuie să înceapă să colecteze date neprelucrate în această etapă,

²⁵ Directiva ESM, Anexa I, litera (b)

²⁶ Directiva ESM, Anexa I, litera (a)

²⁷ Directiva ESM, Anexa I, litera (c)

numai în cazul în care s-au identificat probleme-cheie foarte clare pentru care nu există date disponibile.

Caseta 4: Posibile surse de informații

- Rapoarte privind evoluția înregistrată în cadrul legislației existente
- Rapoarte privind starea mediului
- Date de monitorizare a politicilor, strategiile, planurilor sau programelor relevante de la nivel european, național, regional sau local
- Proiecte de cercetare speciale

Descrierea eventualelor tendințe viitoare în cazul în care documentul de programare propus nu este implementat este restricționată în mod clar de numeroase incertitudini. Acestea constau în disponibilitatea datelor privind evoluția economică viitoare, progresul tehnologic sau progresele privind cadrul de reglementare, toate acestea influențând viitoarele tendințe. Directiva ESM ia în considerare astfel de restricții și impune furnizarea de informații care pot fi obținute în mod rezonabil, în limita cunoștințelor actuale și a metodelor de evaluare disponibile.²⁸ Experților ESM li se cere doar să traseze tendințele viitoare cât mai corect cu putință. De asemenea, li se cere să îndeplinească această sarcină luând în considerare, în același timp, orice studii disponibile care se referă la:

- tendințe din trecut;
- forțele-cheie care se află în spatele acestor tendințe;
- incertitudini majore.

În final, datele privind tendințele actuale și viitoare de mediu nu se folosesc doar la informarea viitoarelor etape ESM, ci permit consolidarea analizei contextului general de dezvoltare pe parcursul elaborării documentului de programare. În cazurile în care procesul ESM este realizat ex-ante, informațiile adunate sau produse în această etapă pot fi furnizate echipei de planificare și pot consolida procesul de programare.

Consultări recomandate

Rezultatele acestor analize trebuie să fie prezentate în mod corespunzător echipei de programare astfel încât să le poată lua în considerare la analiza situației și în etapele viitoare ale procesului de programare. Directiva ESM nu prevede consultări cu autoritățile relevante de mediu și cu publicul în această etapă. Se poate, însă, dovedi utilă informarea factorilor interesați cu privire la necesarul de date și documente și li se pot solicita informații suplimentare.

Sugestii practice

- Analizați tendințele din trecut și cele actuale atunci când se îndeplinesc obiectivele de mediu identificate în etapa precedentă.
- Folosiți expertiza autorităților de mediu și a factorilor-cheie interesați pentru a identifica și a interpreta datele relevante și pentru a prognoza tendințele.
- Luați în considerare evoluțiile înregistrate în cadrul planurilor și programelor care au legătură cu documentul de programare.
- Împărtășiți informațiile cu echipa de planificare.
- Colectați informații la subiect.
- Nu colectați prea multe detalii și nu folosiți informații doar pentru că acestea există.

²⁸ Directiva ESM, articolul 5 alineatul 2

Exemplu de contribuții și rezultate posibile

Tabel 4.2. Exemplu de abordare posibilă a evaluării tendințelor din trecut, a situației actuale și a tendințelor viitoare în cazul în care documentul de programare nu este implementat

Obiective de mediu relevante	Indicatori sau întrebări privind impactul posibil sau indicatori de monitorizare	Surse de date privind tendințele actuale și posibila evoluție a acestora	Starea actuală a mediului și tendințe	Posibila evoluție în cazul în care documentul de programare nu este implementat
Creșterea suprafeței totale a ariei protejate cu 4% față de anul 2005	<ul style="list-style-type: none"> Starea și suprafața zonelor naturale importante Fragmentarea habitatului 	Raport SM, Evaluarea biodiversității, documente privind Natura2000.	Ecosistemele naturale care pot fi declarate ca arii protejate reprezintă 25% din regiunea respectivă. 9% din aceste ecosisteme au fost declarate arii protejate, dar cele mai importante bio-coridoare care fac legătura între ele au fost deteriorate.	Ecosistemele naturale care au putut fi declarate arii protejate vor scădea cu aproximativ 5% în următorii 6 ani, în principal din cauza politicii privind pădurile, adoptată recent, și a viitoarelor proiecte aprobate privind generatoarele eoliene, acvacultura și turismul. Nu există niciun plan de reabilitare a bio-coridoarelor.
Îmbunătățirea eficienței energetice în cazul folosirii resurselor de energie	<ul style="list-style-type: none"> Cererea de energie pe unitate produsă sau pe cap de locuitor Procentul de energie produsă din surse regenerabile 	Studiu de cercetare realizat de AMX, Rapoarte anuale ale Ministerului Energiei	Cererea de energie pe unitate de PIB a crescut cu 70% în ultimii zece ani. Totuși, este cu 20% peste media UE. Procentul reprezentat de sursele de energie regenerabilă în cantitatea de energie la nivel național a crescut de la 2% la 4% în ultimii zece ani.	Dată fiind restructurarea completă a economiei, o scădere ulterioară a eficienței energetice va fi nesemnificativă, orice alte creșteri fiind compensate de cererea tot mai mare de energie pentru sectorul transporturilor și o utilizare crescută a energiei la nivel de gospodării. Procentul reprezentat de sursele de energie regenerabilă ar putea crește la 8% în următorii 6 ani, în funcție de sprijinul oferit de stat.
Evitarea deteriorării peisajului și îmbunătățirea calității acestuia	<ul style="list-style-type: none"> Degradarea unicității și atractivității peisajului 	Nu există rapoarte disponibile	Caracteristicile predominante ale regiunii constau în dealuri împădurite și o rețea extinsă de lacuri. Interviuurile realizate de echipa de evaluare indică nemulțumiri cu privire la impactul vizual al pilonilor de comunicații recent instalați.	Este posibil ca unicitatea și atractivitatea acestui peisaj să se deterioreze în continuare din cauza aprobării acordate recent cu privire la extinderea rețelei de drumuri și a aprobării generale a practicării sporturilor de apă pe toate râurile principale. Acest lucru poate duce la o schimbare semnificativă a tipului de turiști care vizitează zona și reprezintă o amenințare pentru viabilitatea turismului tradițional pentru care este cunoscută regiunea respectivă.

4.3 Evaluarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare

Scop

Această etapă vizează:

- evaluarea efectelor pozitive și negative ale obiectivelor și priorităților de dezvoltare incluse în documentul de programare cu privire la obiectivele de mediu relevante ;
- analiza opțiunilor alternative la nivel de obiective și priorități de dezvoltare propuse.

Raționament

Pe lângă identificarea obiectivelor relevante de protecție a mediului, Directiva ESM prevede și analiza modului în care obiectivele respective și orice considerente legate de mediu au fost luate în considerare pe parcursul elaborării documentului de programare.²⁹

Pentru programarea în cadrul politicii de coeziune acest lucru se poate realiza prin evaluarea consecvenței dintre obiectivele și prioritățile de dezvoltare propuse ale documentului de programare și obiectivele relevante de mediu. Această evaluare nu ar trebui doar să genereze informații, ci și să sugereze în mod proactiv posibilități de integrare avansată a considerentelor de mediu în obiectivele și prioritățile documentului de programare.

Abordare analitică propusă

În această etapă trebuie să se evalueze sinergiile și conflictele dintre obiectivele relevante de mediu și obiectivele și prioritățile specifice de dezvoltare propuse în documentul de programare. Trebuie să se sugereze posibilități de adaptare a obiectivelor și priorităților de dezvoltare propuse în documentul de programare astfel încât să se promoveze dezvoltarea durabilă.³⁰

Această evaluare trebuie să ia în considerare câteva obiective și priorități de dezvoltare alternative, precum și recomandarea opțiunii celei mai potrivite pentru obiectivele de mediu relevante .

Consultări recomandate

Rezultatele acestor analize ar trebui să fie prezentate echipei de programare astfel încât această să le poată lua în considerare atunci când stabilește obiectivele și prioritățile documentului de programare, analiza situației și etapele viitoare ale procesului de programare. Consultările cu autoritățile relevante sunt recomandate.

Sugestii practice

- Descrieți toate efectele pozitive sau negative semnificative ale obiectivelor și priorităților de dezvoltare propuse pentru problemele și obiectivele de mediu relevante.
- Sugerați noi modalități de realizare simultană a obiectivelor de dezvoltare și de mediu.
- Prezentați recomandări pentru procesul de programare.
- Implicați activ echipa de planificare în aceste evaluări.
- Identificați toate incertitudinile majore.

Exemplu de contribuții și rezultate posibile

²⁹ Directiva ESM, Anexa I, litera (e)

³⁰ Directiva ESM, articolul 1

Tabel 4.3.1 Exemplu de posibilă abordare a evaluării pentru obiectivele și prioritățile de dezvoltare: proiecte majore de infrastructură

Obiectiv sau prioritate de dezvoltare propusă nr. 1: Îmbunătățirea infrastructurii de transport		
Obiective de mediu relevante	Indicatori relevanți sau întrebări orientative.	Comentarii
Creșterea suprafeței totale a ariilor protejate cu 4% față de anul 2005	<ul style="list-style-type: none"> • Starea și suprafața zonelor naturale importante • Fragmentarea habitatului 	Pot apărea impacturi negative dacă noua infrastructură de transport nu ocolește ecosistemele considerate ca având statutul de arii protejate. Asigurați-vă că noua infrastructură, prin impactul său general, nu duce la fragmentarea habitatului.
Îmbunătățirea calității aerului la nivel local și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră	<ul style="list-style-type: none"> • Va duce la menținerea și îmbunătățirea calității aerului la nivel local? • Va duce la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră? 	Având în vedere aranjamentele actuale privind analiza problemelor de mediu în cadrul procesului de acordare a permiselor, se presupune că noua infrastructură de transport va avea, în general, fie un impact pozitiv, fie niciun impact asupra calității aerului la nivel local. Însă orice măsură de dezvoltare a transportului rutier sau aerian va duce la creșterea emisiilor de gaze cu efect de seră.
Îmbunătățirea eficienței în cazul folosirii resurselor de energie	<ul style="list-style-type: none"> • Cererea de energie pe unitate produsă sau pe cap de locuitor • Procent de energie generat de sursele regenerabile 	Infrastructura de transport care încurajează transportul rutier și aerian va duce la scăderea eficienței energetice la nivel de economie. Aceasta este o problemă strategică importantă. Trebuie să se asigure cu prioritate sprijin pentru măsurile care duc la scăderea cererii privind transportul (de exemplu, lucrul la domiciliu, teleconferințe etc.) și promovarea utilizării combustibililor alternativi.
Încurajarea unui mod durabil de a călători și reducerea ambuteiajelor din trafic	<ul style="list-style-type: none"> • Folosirea mașinilor pentru călătoriile de afaceri și transportul mărfurilor? • Nivelul ambuteiajelor din trafic • Numărul total de persoane care folosesc mijloacele de transport în comun • Va îmbunătăți conectivitatea inter-modală? • Va încuraja mersul pe jos și pe bicicletă? 	Se pot prevedea impacturi negative semnificative dacă transportul nu încurajează transferul inter-modal pentru transportul mărfurilor și călătoriile de afaceri și dacă nu limitează folosirea mașinilor în orașe. Trebuie să se acorde sprijin cu prioritate dezvoltării sistemelor integrate de transport, transportului în comun și măsurilor care promovează mersul cu bicicleta și mersul pe jos.
Propuneri de reformulare a obiectivului sau priorității de dezvoltare: Dezvoltarea unui sistem de transport eficient din punct de vedere energetic care să ducă la îmbunătățirea mobilității și la scăderea presiunii exercitate de transport asupra mediului		

Tabel 4.3.2 Exemplu de posibilă abordare a evaluării pentru obiectivele și prioritățile de dezvoltare: proiecte multiple la scară redusă, care nu implică infrastructură

Obiectiv sau prioritate de dezvoltare propusă nr. 2: Îmbunătățirea competitivității afacerilor		
Obiective de mediu relevante	Indicatori relevanți sau întrebări orientative.	Comentarii
Îmbunătățirea eficienței privind folosirea resurselor de energie	<ul style="list-style-type: none"> • Cererea de energie pe unitate produsă sau pe cap de locuitor • Procent de energie generat de sursele regenerabile 	Pot apărea impacturi fie pozitive, fie negative, în funcție de măsurile viitoare și scopul acestora – dacă vizează reducerea cererii de energie sau dacă promovează folosirea surselor alternative de energie.
Refacerea și protecția terenurilor și solului	<ul style="list-style-type: none"> • Starea și suprafața zonelor industriale dezafectate abandonate • Calitatea terenurilor agricole și a solurilor 	Pot apărea impacturi fie pozitive, fie negative, în funcție de amplasamentul noilor activități. Trebuie să se acorde sprijin cu prioritate măsurilor care promovează revitalizarea centrelor orașelor și a zonelor industriale dezafectate.
Asigurarea utilizării	<ul style="list-style-type: none"> • Va reduce cererea de materii 	Pot apărea impacturi fie pozitive, fie negative, în funcție

Obiectiv sau prioritate de dezvoltare propusă nr. 2: Îmbunătățirea competitivității afacerilor		
Obiective de mediu relevante	Indicatori relevanți sau întrebări orientative.	Comentarii
atente a resurselor naturale și gestionarea durabilă a resurselor existente	prime? • Folosirea materialelor reciclate și secundare • Va promova utilizarea durabilă a resurselor naturale regenerabile?	de modul de folosire a materiilor prime și a materialelor reciclate sau secundare.
Acordarea de sprijin pentru instituirea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului	• Instituirea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului	Pot apărea impacturi fie pozitive, fie negative, în funcție de cerințele viitoare, dacă acestea impun dezvoltarea afacerilor prin adoptarea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului.
...
Propuneri de reformulare a obiectivului sau priorității de dezvoltare: Îmbunătățirea eficienței ecologice și a competitivității sectorului afacerilor		

4.4 Evaluarea măsurilor și activităților eligibile propuse

Scop

Această etapă vizează:

- evaluarea efectelor pozitive și/sau negative ale propunerilor specifice incluse în documentul de programare privind obiectivele de mediu relevante și indicatorii relevanți;
- analiza opțiunilor alternative la nivel de măsuri și activități eligibile propuse;
- propunerea de măsuri pentru prevenirea, reducerea și compensarea – în măsura în care este posibil – a tuturor efectelor negative semnificative ale implementării documentului de programare privind mediul sau dezvoltarea durabilă.

Raționament

Directiva ESM prevede:

- evaluarea posibilelor efecte pozitive sau negative semnificative ale documentului de programare privind mediul;³¹
- măsuri pentru prevenirea, reducerea și compensarea – în măsura în care este posibil – a tuturor efectelor negative semnificative asupra mediului generate de implementarea documentului de programare;³²
- evidențierea motivelor de alegere a alternativelor abordate și o descriere a modului de realizare a evaluării, inclusiv a dificultăților (cum ar fi probleme tehnice sau lipsa expertizei) întâlnite la compilarea informațiilor necesare.³³

Abordarea propusă

Această evaluare trebuie să descrie mai întâi posibilele efecte pozitive sau negative semnificative ale măsurilor propuse privind obiectivele de mediu relevante și indicatorii. Aceste efecte nu ar trebui să se limiteze la efectele directe, ci ar trebui să includă și eventualele efecte secundare și efectele permanente și temporare pe termen scurt, mediu și lung, precum și efectele transfrontaliere.³⁴ De asemenea, analiza trebuie să se refere și la efectele cumulative ale măsurilor propuse, analizate în etapa următoare.

³¹ Directiva ESM, Anexa I, litera (f)

³² Directiva ESM, Anexa I, litera (g)

³³ Directiva ESM, Anexa I, litera (h)

³⁴ Directiva ESM, Anexa I, litera (f)

Pentru a asigura claritatea și transparența acestor evaluări, experții ESM ar trebui să explice caracteristicile-cheie ale impacturilor identificate (de exemplu, probabilitatea lor, scara, frecvența/durata, reversibilitatea și dimensiunea transfrontalieră.) Deseori se folosesc simboluri pentru a facilita sintetizarea și citirea rezultatelor acestor evaluări. Dacă se folosesc simboluri, conform exemplului din tabelul 4.4, acestea trebuie să fie însoțite de un scurt text descriptiv care să asigure claritatea.

Pe lângă producerea de informații privind efectele asupra mediului generate de măsurile propuse, această evaluare poate identifica și posibilitățile de modificare a măsurilor propuse care vor minimiza efectele negative ale acestora și vor maximiza efectele pozitive.

După identificarea impacturilor specifice și optimizarea măsurilor pentru toate problemele de mediu relevante pentru măsura în cauză, informațiile pot fi folosite pentru formularea:

- modificărilor recomandate pentru formularea măsurilor propuse (de exemplu, amplasamente alternative, tehnologii alternative sau secvențializare/etapizare alternative);
- condițiilor de implementare a măsurii date (de exemplu, condiții specifice pentru implementare, consiliere prealabilă privind dimensiunea oricăror evaluări de mediu ale propunerilor detaliate de proiecte sau cerințe de monitorizare.)

S-a observat că anumite documente de programare ale politicii de coeziune definesc foarte succint intervențiile de dezvoltare, fără a include detaliile de selectare a proiectelor specifice de implementare pentru alte procese sau documente. În acest caz, nu se vor putea realiza analizele în mod foarte detaliat, așa cum este subliniat în exemplul posibilelor contribuții și rezultate de mai jos. În schimb, experții ESM trebuie să se concentreze pe o evaluare detaliată a sistemului de gestionare propus pentru documentul de programare. De asemenea, ei trebuie să elaboreze sisteme detaliate pentru evaluarea de mediu a proiectelor specifice care vizează obținerea de fonduri din cadrul politicii de coeziune. O abordare recomandată pentru sistemul de evaluare a dezvoltării este prezentată în etapa ESM „Evaluarea sistemului de gestionare a documentului de programare” (vezi sub-capitolul 4.6.)

Consultări recomandate

Rezultatele acestor analize trebuie să fie prezentate echipei de programare pentru a le lua în considerare la redactarea măsurilor și a activităților eligibile. Consultările cu autoritățile de mediu relevante sunt recomandate.

Sugestii practice

- Descrieți toate efectele pozitive și negative semnificative ale măsurilor și activităților eligibile propuse cu privire la obiectivele de mediu relevante și indicatori.
- Analizați efectele directe și indirecte.
- Luați în considerare opiniile și expertiza tuturor experților care realizează ESM și încercați să implicați activ echipa de planificare în această evaluare.
- Identificați opțiunile alternative (în funcție de amplasament, caracter și domeniul de aplicare a măsurii) în cazurile în care sunt anticipate efecte negative asupra mediului și se dorește o maximizare a efectelor pozitive
- Propuneți condiții privind implementarea în cazul în care măsura nu poate fi modificată.
- Identificați toate incertitudinile majore.

Exemplu de posibile contribuții și rezultate

Tabelul 4.4 conține un exemplu de măsuri propuse în cadrul obiectivului de dezvoltare nr. 1 „Îmbunătățirea infrastructurii de transport.” Sunt analizate impacturile pozitive și negative ale măsurii ipotetice „Dezvoltarea unor noi facilități portuare în localitatea XYZ” și sunt prezentate comentarii privind posibile acțiuni, analize ulterioare sau alte aspecte care intervin pe parcursul implementării măsurii.

Modificările recomandate în ceea ce privește măsura sunt prezentate în partea de jos a fiecărui tabel de analiză a măsurii. Acestea sunt formulate ca amplasamente alternative, tehnologii alternative sau secvențializare și etapizare alternative, condiții suplimentare pentru implementarea măsurii. Condițiile pot fi sub forma unor recomandări preliminare privind dimensiunea evaluării de mediu pentru propuneri detaliate de proiect sau cerințe de monitorizare etc.

Tabel 4.4. Exemplu de posibilă abordare a evaluării pentru măsurile și activitățile eligibile

4.4.1 Legendă pentru evaluare

Caracterul impactului	Simboluri	Explicație
Probabilitate	!!	Foarte probabil
	!	Probabil
Scară	--	Negativ la scară mare
	-	Negativ
	++	Pozitiv la scară mare
	+	Pozitiv
Frecvență/durată	>>	Frecvent spre constant / pe termen lung spre permanent
	>	Ocazional / pe termen scut
Reversibilitate	IR	Ireversibil
	R	Reversibil
Dimensiunea transfrontalieră	TR	Posibil efect transfrontalier
Incertitudine	?	Posibil impact care depinde în întregime de aranjamentele de implementare descrise în comentariile noastre anexate.

4.4.2 Evaluarea măsurilor care propun proiecte de infrastructură la scară mare

Obiectiv de dezvoltare nr. 1: Îmbunătățirea infrastructurii de transport			
Măsura nr. 1.1: Realizarea unor noi facilități portuare în XYZ			
Indicatori de mediu relevanți	Posibile impacturi semnificative		Măsuri de minimizare a efectelor negative și de maximizare a efectelor pozitive
	Simboluri	Scurtă descriere:	
Starea și suprafața zonelor naturale importante Fragmentarea habitatului	!! -- >> IR	Aproape sigur impact negativ la scară mare, permanent și ireversibil asupra 15 ha de zone umede din AAA. Impact negativ probabil la scară mare asupra râului XXX care este folosit ca biocoridor regional.	Dacă portul se mută la XYZ_A, s-ar pierde numai 6 ha de zonă umedă. Luați în considerare compensarea acestei pierderi prin realizarea unei zone umede artificiale de-a lungul râului XXX. Investigarea posibilității de extindere a malurilor râului pentru a permite dezvoltarea naturală a zonelor umede.
Cererea de energie pe unitate produsă sau pe cap de locuitor Procentul de energie generată de surse regenerabile	?	Această propunere poate fi să limiteze, fie să faciliteze dezvoltarea pe viitor a generatoarelor eoliene din larg – în funcție de importanța acordată acestui aspect.	Asigurați-vă că activitățile din port nu vor împiedica posibilele viitoare generatoare eoliene din larg. A se lua în considerare o posibilă combinație a realizării generatoarelor eoliene din larg și a facilităților portuare.
Utilizarea mașinilor pentru călătoriile de afaceri și transportul mărfurilor? Nivelul ambuteiajelor din trafic Va îmbunătăți conectivitatea inter-modală?	!! -- >> IR	Această propunere poate duce la creșterea semnificativă a transportului rutier de mărfuri și la înrăutățirea problemelor existente legate de ambuteiajele din trafic.	Asigurați-vă că transportul de mărfuri spre/dinspre port se face pe calea ferată.
Altele

<p>Modificări recomandate cu privire la măsură: (Amplasamente alternative, tehnologii alternative sau secvențializare/etapizare alternative) Măsura trebuie reformulată astfel „Dezvoltarea unor noi facilități portuare în XYZ_A care să fie conectate la rețeaua de cale ferată și compensarea pierderii habitatului natural.” Din cauza posibilelor impacturi semnificative asupra mediului, această măsură nu ar trebui inclusă în proiectele prioritare.</p>
<p>Condiții de implementare: (Condiții specifice pentru implementare, consiliere prealabilă privind domeniul evaluării de mediu pentru propunerile detaliate de proiecte) Este foarte posibil ca activitățile eligibile să necesite o EIM care să analizeze următoarele aspecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Pierderea zonelor umede și compensarea prin extinderea malurilor râurilor pentru a permite dezvoltarea naturală a zonelor umede de-a lungul râului XXX. ○ Fezabilitatea acțiunii de transfer a transportului de mărfuri spre/dinspre port pe calea ferată ○ Impacturi ale unei posibile combinații a realizării generatoarelor eoliene din larg și a facilităților portuare ○ Altele ...

4.4.3 Evaluarea măsurilor care propun proiecte multiple la scară redusă, care nu implică infrastructură

<p>Obiectiv de dezvoltare nr. 2: Creșterea competitivității afacerilor Măsura nr. 2.3: Dezvoltarea de facilități pentru turism</p>			
Indicatori de mediu relevanți	Posibile impacturi semnificative		Măsuri de minimizare a efectelor negative și de maximizare a efectelor pozitive
	Sim-boluri	Scurtă descriere:	
Starea și suprafața zonelor naturale importante Fragmentarea habitatului	?! -- >> IR	Impacturile nu pot fi determinate în acest moment, însă o dezvoltare extensivă a facilităților pentru turism poate avea impacturi permanente negative la scară mare asupra zonelor naturale importante.	Toate activitățile propuse trebuie să respecte limitele de folosire a terenului stabilite în planurile de amenajarea a teritoriului adoptate și evaluate corespunzător. Facilitățile turistice noi în arii protejate ar trebui să beneficieze de sprijin numai dacă promovează eco-turismul.
Instituirea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului	? +	Impacturile nu pot fi determinate în acest moment. Totuși, facilitățile de turism pot adopta cu ușurință managementul de mediu și achizițiile ecologice	Impune candidaților implementarea managementului de mediu și a achizițiilor ecologice.
Cererea de energie pe unitate produsă sau pe cap de locuitor Procentul de energie generată de surse regenerabile	?	Impacturile nu pot fi determinate în acest moment. Facilitățile turistice pot duce la creșterea cererii de energie sau pot implementa planuri de economisire a energiei și de folosire a surselor de energie regenerabile.	Impune candidaților implementarea planurilor de economisire a energiei și de folosire – unde este posibil – a surselor de energie regenerabile.
Starea și suprafața zonelor industriale dezafectate abandonate Extinderea urbană	? -	Impacturile nu pot fi determinate în acest moment, însă noi facilități de turism pot duce la dezvoltarea extensivă a terenurilor verzi.	Se va acorda sprijin cu prioritate pentru modernizarea facilităților existente și refolosirea zonelor industriale dezafectate.
...
<p>Modificări recomandate în ceea ce privește măsura: (Amplasamente alternative, tehnologii alternative sau secvențializare/etapizare alternative) Măsura poate fi reformulată astfel „Dezvoltarea și modernizarea facilităților pentru promovarea unui turism ecologic durabil.”</p>			

Condiții de implementare:

(Condiții specifice pentru implementare, consiliere prealabilă privind domeniul evaluării de mediu pentru propunerile detaliate de proiecte)

Activitățile implementate în cadrul acestei măsuri trebuie să îndeplinească următoarele criterii:

- trebuie să respecte limitele privind folosirea terenurilor stabilite în planurile de amenajarea a teritoriului adoptate și evaluate corespunzător;
- trebuie să implementeze managementul de mediu, achizițiile ecologice și planurile de economisire a energiei și trebuie să folosească – acolo unde este posibil – surse de energie regenerabile;
- trebuie să se modernizeze facilitățile turistice existente în locul promovării dezvoltării unor zone verzi;
- facilitățile din ariile naturale protejate trebuie să fie beneficiere de sprijin numai dacă promovează eco-turismul;
- altele....

4.5 Evaluarea efectelor cumulative ale întregului document de programare

Scop

Această etapă vizează:

- evaluarea efectelor cumulative ale tuturor măsurilor propuse în documentul de programare cu privire la problemele de mediu relevante, obiective și indicatori ;
- evaluarea efectelor cumulative ale modificărilor incrementale determinate de acțiuni din trecut, din prezent sau rezonabile, împreună cu impacturile măsurilor relevante din cadrul documentului de programare;
- adaptarea evaluării măsurilor individuale atunci când este clar că impactul general este mai puternic sau mai nesemnificativ decât cel prevăzut inițial;
- furnizarea de resurse pentru propunerile finale de modificări ale documentului de programare.

Raționament

Directiva ESM prevede nu numai evaluarea impacturilor individuale ale propunerilor specifice din cadrul documentului de programare, ci și a efectelor cumulative produse.³⁵ Unul dintre principalele avantaje ale ESM este acela că permite identificarea efectelor asupra mediului pentru propuneri multiple și facilitează analiza lor sistematică la nivel strategic. Efectele cumulative pot fi generate de acțiuni minore la nivel individual, dar semnificative atunci când sunt analizate împreună, acțiuni care se derulează într-un anumit interval de timp.³⁶

Abordarea propusă

Această analiză folosește informații generate de evaluările anterioare ale măsurilor individuale din cadrul documentului de programare, realizate în etapa 4.4.

Analiza colectează toate efectele măsurii de dezvoltare propuse pentru obiectivele de mediu relevante și indicatorii aferenți, astfel încât să poată stabili dacă există posibilitatea să apară efecte cumulative semnificative asupra mediului.

Toate efectele cumulative identificate pot fi sintetizate și folosite ca recomandări pentru modificările finale aduse documentului de programare prin:

- măsuri suplimentare de prevenire, minimizare sau compensare a efectelor negative ale măsurilor individuale propuse în documentul de programare;
- măsuri noi cu efecte benefice care pot compensa efectele negative generale ale documentului de programare asupra problemelor de mediu, a obiectivelor și indicatorilor aferenți.

³⁵ Directiva ESM, Anexa I, litera (f)

³⁶ Ghid pentru evaluarea impacturilor indirecte și cumulative și a interacțiunii dintre impacturi, Comisia Europeană, DG XI, mai 1999 <http://europa.eu.int/comm/environment/eia/eia-studies-and-reports/volume1.pdf>

Consultări recomandate

Rezultatele acestor analize trebuie să fie prezentate echipei de programare pentru a le lua în considerare la redactarea măsurilor și a activităților eligibile. Consultările cu autoritățile de mediu relevante sunt recomandate.

Sugestii practice

- Descrieți toate efectele pozitive și negative semnificative ale măsurilor și activităților eligibile propuse în documentul de programare cu privire la obiectivele de mediu relevante și indicatori.
- Scoateți în evidență eventualele efecte cumulative ale măsurilor și activităților eligibile propuse cu privire la obiectivele de mediu relevante și verificați dacă documentul de programare, luat ca un întreg, ajută la realizarea obiectivelor de mediu relevante sau dacă va crea noi bariere în calea realizării acestora.
- Adaptați evaluarea măsurilor individuale și a măsurilor eligibile atunci când este necesar.
- Identificați toate incertitudinile majore.
- Propuneți opțiuni pentru a minimiza, reduce sau compensa toate efectele negative semnificative ale documentului de programare asupra problemelor și obiectivelor de mediu relevante.
- Implicați activ echipa de planificare în această evaluare.

Exemplu de posibile contribuții și rezultate

Tabel 4.5 Posibilă abordare pentru sintetizarea efectelor cumulative ale măsurilor și activităților eligibile propuse în documentul de programare

Obiectiv de mediu relevant: Creșterea suprafețelor ariilor naturale protejate cu 8% față de anul 2000			
Indicatori relevanți: Starea și suprafața ariilor naturale importante Fragmentarea habitatului			
Tendențe actuale privind realizarea acestui obiectiv de mediu și posibila evoluție a acestora în cazul în care nu se implementează documentul de programare			
<ul style="list-style-type: none"> ○ Ecosistemele naturale care ar putea fi declarate ca fiind protejate reprezintă 25% din teritoriu. 9% din aceste ecosisteme au fost declarate arii protejate, dar cele mai importante bio-coridoare care asigură legătura între ele au fost deteriorate. ○ Ecosistemele naturale care pot fi declarate ca fiind protejate vor scădea cu aproximativ 5% în următorii 6 ani, în special din cauza politicii privind pădurile, adoptată recent, și a viitoarelor proiecte aprobate pentru generatoarele eoliene, acvacultură și turism. Nu există niciun plan de reabilitare a bio-coridoarelor. 			
Efecte cumulative preconizate ale măsurilor relevante cu impact asupra obiectivului dat			
Măsuri și activități eligibile	Impacturi individuale ale măsurilor specifice		Comentarii
	Simboluri	Scurtă descriere	
Măsura nr. 1.1. Realizarea unor noi facilități portuare în XYZ	!! -- >> IR	Aproape sigur impact negativ la scară mare, permanent și ireversibil asupra 15 ha de zone umede din AAA. Impact probabil, negativ la scară mare, asupra râului XXX care este folosit ca bio-coridor regional.	Dacă portul se mută la XYZ_A, impactul ar afecta numai 6 ha de zonă umedă. Această pierdere poate fi compensată prin realizarea unei zone umede artificiale de-a lungul râului XXX..
Măsura nr. 2.3: Realizarea de facilități pentru turism	?! -- >> IR	Impacturile nu pot fi determinat în acest moment, însă o dezvoltare extensivă a facilităților pentru turism poate avea impacturi permanente negative la scară mare asupra zonelor naturale importante.	Toate activitățile propuse trebuie să respecte limitele de folosire a terenului stabilite în planurile de amenajarea a teritoriului adoptate și evaluate corespunzător. Facilități turistice noi în arii protejate ar trebui să beneficieze de sprijin numai dacă promovează eco-turismul.
Altele...
Impactul cumulativ al tuturor măsurilor și activităților eligibile din documentul de programare care poate avea efecte asupra acestui obiectiv de mediu			
<ul style="list-style-type: none"> • Dacă se implementează toate măsurile și activitățile eligibile propuse în documentul de programare, se vor pierde încă 160 ha de ecosisteme naturale. Mai mult, trei bio-coridoare importante vor fi deteriorate ireversibil. Acest lucru contrazice puternic obiectivul de mediu relevant. • Dacă se adoptă modificările recomandate pentru toate măsurile și activitățile eligibile, se vor pierde doar 50 ha de ecosisteme naturale și vor fi deteriorate temporar numai 2 bio-coridoare importante. 			
Recomandări			
<ul style="list-style-type: none"> • Pentru a compensa aceste pierderi (care vor apărea în oricare dintre cazuri), documentul de programare trebuie să consolideze componenta sa de protecție a naturii prin promovarea măsurilor și activităților eligibile care duc la instituirea unor noi arii protejate. 			

4.6 Evaluarea criteriilor de selecție pentru activitățile sau proiectele care urmează să se implementeze prin documentul de programare

Scop

Această etapă vizează:

- asigurarea unui proces de selecție a proiectelor specifice pe durata implementării documentului de programare care să permită evaluarea adecvată a efectelor pozitive sau negative ale proiectelor asupra mediului;

- facilitarea implementării în mod ecologic a documentului de programare.

Raționament

Directiva ESM prevede descrierea măsurilor preconizate pentru prevenirea, reducerea și compensarea, într-o măsură cât mai mare cu putință, a tuturor efectelor negative semnificative asupra mediului generate de implementarea documentului de programare.³⁷

Această cerință reprezintă o provocare specială pentru documentele de programare din cadrul politicii de coeziune. Aceste documente pot formula doar intervenții de dezvoltare foarte generale. Implementarea acestor planuri și programe va depinde în mare parte de sistemul de gestionare folosit pentru selectarea și monitorizarea activităților (sau proiectelor) actuale care sunt menționate și alese numai după finalizarea și aprobarea documentului de programare. În aceste cazuri, ESM poate sugera criterii specifice de evaluare a proiectelor pentru a asigura selectarea proiectelor care vor contribui, în cea mai mare măsură, la realizarea obiectivelor de mediu relevante și a indicatorilor aferenți.

Aceste criterii de evaluare/selecție trebuie să permită:

- evaluarea efectelor pozitive sau negative ale activităților (sau proiectelor) propuse asupra problemelor, obiectivelor și indicatorilor de mediu relevanți;
- formularea măsurilor detaliate din cadrul activităților de prevenire, reducere și compensare, în cea mai mare măsură cu putință, a oricăror efecte negative semnificative asupra mediului.

Într-o situație ideală, astfel de criterii de evaluare/selecție ar trebui să devină parte integrantă a sistemului de gestionare pentru implementarea documentului de programare.

Abordare propusă

Criteriile de mediu pentru evaluare/selecție a activităților sau proiectelor propuse pot fi stabilite sub forma unor simple formulare de evaluare a mediului care prezintă pe scurt efectele-cheie asupra mediului în vederea luării deciziilor privind proiectele propuse. Formularele de evaluare pot fi folosite și ca formulare de acordare a punctajelor pe durata procesului de evaluare a proiectului.

În principiu, evaluările activităților sau cele privind proiectele trebuie să permită analiza posibilelor efecte pozitive sau negative semnificative ale proiectelor propuse asupra obiectivelor de mediu relevante și a indicatorilor aferenți – fie pentru întregul document de programare, fie pentru măsuri specifice. Din acest motiv, evaluările se pot baza pe aceeași logică a evaluării ca și cea aplicată măsurilor și activităților eligibile propuse de la sub-capitolul 4.4. Principala diferență constă în faptul că evaluările activității sau ale proiectelor pot fi mai detaliate.

Pe lângă criteriile de evaluare/selecție, ESM poate aborda și mecanismul sau sistemul de realizare a procesului. În acest caz, principalul factor va fi acela de a se asigura că autoritatea de programare are acces la expertiza de mediu necesară realizării evaluării și selecției activității sau proiectului. ESM nu trebuie să sugereze aranjamente nerealiste.

Consultări recomandate

Rezultatele acestor analize trebuie să fie prezentate echipei de programare pentru a le lua în considerare la redactarea măsurilor, activităților eligibile și a criteriilor de evaluare. Consultările cu autoritățile de mediu relevante sunt recomandate.

Sugestii practice

- Analizați criteriile și indicatorii de mediu propuși pentru selectare proiectelor specifice pe durata implementării documentului de programare și sugerați finalizarea lor prin indicatori care reflectă

³⁷ Directiva ESM, Anexa I, litera (g)

problemele și obiectivele de mediu relevante pentru documentul de programare sau pentru măsurile specifice.

- Asigurați-vă că sistemul de evaluare propus permite analiza efectelor pozitive și negative și că aceste informații sunt prezentate într-un format care poate influența luarea deciziilor privind activitățile sau propunerile de proiecte.
- Abordați mijloace de realizare practică a evaluărilor de mediu (de exemplu, asigurați-vă că autoritatea de programare are acces la expertiza de mediu necesară).
- Implicați activ echipa de planificare, inițiatorii documentului de programare și autoritățile de mediu relevante în etapa de elaborare a sistemului de evaluare propus.

Exemplu de posibile contribuții și rezultate

Tabel 4.6. Exemplu de evaluare de mediu a unei activități propuse

Măsura nr. 2.3: Realizarea facilităților pentru turism		
Activitate propusă: Teren de golf în localitatea EEE		
Indicatori relevanți	Scurtă descriere a efectelor:	Comentarii
Starea și suprafața zonelor naturale importante Fragmentarea habitatului	Impact negativ cu caracter regional: Raportul EIM pentru această propunere arată că 1 ha din biotopul important BBB va fi deteriorat definitiv. Acest biotop face parte din bio-coridorul regional CCC.	Această recomandare din EIM nu a fost respectată în proiectul final al terenului de golf și în aprobarea ulterioară a construirii acestuia. Totuși, această propunere poate fi sprijinită numai dacă se respectă această recomandare.
Deteriorarea unicității și atractivității peisajului	Fără impact semnificativ Raportul EIM menționează că terenul de golf poate avea impacturi pozitive sau negative asupra atractivității peisajului (în funcție de punctul de vedere abordat). Această evaluare a ajuns la concluzia că niciunul dintre aceste impacturi nu poate fi considerat ca semnificativ.	
Instituirea managementului de mediu, a achizițiilor ecologice și a eco-design-ului.	Impact pozitiv Operatorul de golf promite că va avea certificat EMS și că va informa în mod activ vizitatorii cu privire la avantajele EMS.	Asigurați-vă că se întâmplă acest lucru
Procentul de energie produsă din surse regenerabile	Impact pozitiv Încălzirea clubului de golf (încălzire centrală, dușuri) se va asigura prin folosirea de panouri solare și cuptoare care funcționează pe bază de porumb. Operatorul terenului de golf promite să informeze în mod activ vizitatorii cu privire la avantajele acestui sistem.	Asigurați-vă că se întâmplă acest lucru
Altele
Concluzie: Această propunere poate fi sprijinită numai dacă proiectul pentru terenul de golf este modificat astfel încât să evite deteriorarea biotopului BBB și a bio-coridorului CCC.		
Condiții de implementare în cazul în care se acordă sprijinul financiar:		
<ul style="list-style-type: none"> ○ fără deteriorarea biotopului BBB și a bio-coridorului CCC; ○ sistemul de încălzire va fi instalat pe bază de panouri solare și cuptoare care funcționează pe bază de porumb; ○ terenul de golf are un sistem EMS autorizat; ○ operatorul terenului de golf informează în mod activ vizitatorii cu privire la avantajele sistemului de încălzire pe care îl folosește, pe bază de surse regenerabile, EMS și alte măsuri care au fost luate pentru a proteja mediul și a îmbunătăți eco-eficiența unității respective; ○ altele... 		

4.7 Evaluarea sistemului de monitorizare pentru documentul de programare

Scop:

Această etapă vizează:

- informarea cu privire la efectele semnificative ale activităților și proiectelor asupra obiectivelor de mediu relevante și a indicatorilor aferenți pentru documentul de programare;
- identificare tuturor efectelor negative neprevăzute pentru a putea întreprinde acțiunile adecvate de remediere.

Raționament

Directiva ESM prevede:

- prezentarea măsurilor de monitorizare în raportul de mediu;³⁸
- informarea autorităților relevante și a publicului general cu privire la măsurile de monitorizare după adoptarea documentului de programare.³⁹

Abordare propusă

Ca regulă generală, ESM trebuie să folosească aranjamentul de monitorizare propus pentru documentul de programare pentru a evita confuziile sau duplicarea. Experții ESM trebuie să analizeze sistemul de monitorizare a mediului propus pentru documentul de programare. Ei pot recomanda includerea unor noi indicatori pe baza problemelor, obiectivelor și indicatorilor de mediu relevanți pentru documentul de programare.

Aranjamentele de monitorizare propuse trebuie să fie realiste și pot folosi informațiile obținute pe parcursul evaluării de mediu a proiectelor propuse (vezi etapa 4.6.)

Consultări recomandate

Rezultatele acestor analize trebuie să fie prezentate echipei de programare pentru a le lua în considerare la elaborarea sistemului de monitorizare pentru documentul de programare. Consultările cu autoritățile de mediu relevante sunt recomandate.

Sugestii practice

- Încercați să folosiți problemele, obiectivele și indicatorii de mediu relevanți identificați în cadrul ESM ca bază pentru îmbunătățirile aduse sistemului de monitorizare a mediului propus pentru documentul de programare.
- Se pot introduce câteva instrumente de monitorizare, cum ar fi rapoartele periodice.
- Asigurați-vă că aranjamentele de monitorizare propuse sunt realiste.
- Nu vă fie teamă să folosiți abordări simple.
- Implicați activ echipa de planificare, inițiatorii documentului de programare și autoritățile de mediu relevante în etapa de elaborare a sistemului de monitorizare propus.

Exemplu de posibile contribuții și rezultate

Tabel 4.7 Exemplu de sistem general de monitorizare a mediului pentru întregul document de programare

Indicatori de mediu	Efecte cumulative asupra indicatorului	Proiectele care au fost implementate prin documentul de programare	Efecte reale totale ale
---------------------	--	--	-------------------------

³⁸ Directive ESM, Anexa I, litera (i)

³⁹ Directiva ESM, articolul 9, alineatul 1, litera (c)

		Proiect 001	Proiect 002	Proiect 003	Proiect	
Scăderea/creșterea suprafeței ariilor protejate și a zonelor-tampon ale acestora	50 ha	- 5ha	-3ha	0
Energie generată pe bază de surse de energie solară, eoliană, biomasă (MW)	100 MW	0	0	30 MW
.....

4.8 Compilarea Raportului de mediu și înaintarea acestuia spre consultare cu autoritățile de mediu și publicul general

Scop

Această etapă vizează:

- compilarea Raportului de mediu în conformitate cu cerințele Anexei 1 la Directiva ESM;
- consultarea autorităților relevante și a publicului general cu privire la documentul de programare și Raportul de mediu aferent.

Raționament

Raportul de mediu trebuie să cuprindă informațiile prevăzute în Directiva ESM, Anexa I, incluse și în Anexa III la prezentul Manual.

Abordare propusă

Etapele ESM prezentate în acest Manual trebuie să permită echipei ESM să elaboreze majoritatea informațiilor care trebuie să fie incluse în Raportul de mediu. Singurele informații suplimentare care trebuie să fie colectate în această etapă sunt:

- un rezumat non-tehnic al Raportului de mediu în care se specifică principalele concluzii ale ESM și orice probleme care mai trebuie analizate de autoritățile relevante;
- o explicație a contextului general de dezvoltare al documentului de programare (un rezumat al conținutului, principalele obiective ale documentului de programare și relația acestuia cu alte planuri și programe relevante).

Consultări recomandate

Versiunea preliminară a documentului de programare și Raportul de mediu trebuie să fie puse la dispoziția autorităților relevante și a publicului vizat înainte de adoptarea documentului de programare. Autoritățile și publicul trebuie să beneficieze din timp de posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere cu privire la versiunea preliminară a documentului de programare și Raportul de mediu.⁴⁰

Capitolul 3.2 al acestui Manual subliniază câteva aspecte de bază care pot fi luate în considerare atunci când autoritățile de programare elaborează aranjamentele de consultare.

Sugestii practice

- Prezentați toate analizele efectuate în cadrul ESM și descrieți pe scurt rezultatele evaluării într-un rezumat care nu conține detalii tehnice și unde explicați și modul în care echipa de planificare a luat în considerare rezultatele procesului ESM.
- Subliniați concluziile și aspectele care urmează să fie analizate.
- Identificați incertitudinile și dificultățile care au intervenit pe parcursul ESM.

⁴⁰ Directiva ESM, articolul 6

- Folosiți un limbaj simplu astfel încât raportul să poate fi înțeles de factorii de decizie, de autoritățile relevante și de publicul general.
- Nu folosiți un jargon complicat sau acronime.

Exemplu de posibile contribuții și rezultate

Tabel 4.8. Posibil conținut ale unui Raport de mediu ESM

Structura raportului	Conținut	Abordat în cadrul acestui Manual
Rezumat non-tehnic	Un rezumat non-tehnic care prezintă principalele concluzii ale ESM și subiectele care urmează să fie analizate de autoritățile relevante	Capitolul 4.8
Contextul general de dezvoltare al documentului de programare	O schițare a conținutului și principalelor obiective ale documentului de programare și relația acestuia cu alte planuri și programe relevante	Capitolele 4.1 și 4.2
Contextul de mediu al documentului de programare	Obiectivele de protecție a mediului, stabilite la nivel internațional, al UE sau al statelor membre, care sunt relevante pentru plan sau program	Capitolul 4.1
	Orice problemă de mediu existentă relevantă pentru plan sau program, inclusiv și în special cele referitoare la orice arie care prezintă o importanță deosebită din punct de vedere al mediului, cum ar fi ariile desemnate în cadrul Directivelor 79/409/CEE și 92/43/CEE	Capitolul 4.1
Tendințe relevante	Aspecte relevante ale situației actuale a mediului și posibila evoluție a acestuia în cazul în care documentul de programare nu este implementat	Capitolul 4.2
	Caracteristicile de mediu ale zonelor care ar putea fi afectate în mod semnificativ	Capitolul 4.2
Integrarea obiectivelor de mediu în documentul de programare	Modul în care obiectivele de protecție a mediului, stabilite la nivel internațional, al UE sau al statelor membre și relevante pentru plan sau program, precum și orice analize de mediu trebuie să fie luate în considerare pe parcursul elaborării documentului de programare	Capitolul 4.3
Efecte semnificative posibile	Efectele semnificative posibile asupra mediului, inclusiv a biodiversității, populației, sănătății umane, faunei, florei, solului, apei, aerului, factorilor climatici, bunurilor materiale, patrimoniului cultural, inclusiv patrimoniul arhitectural, arheologic și peisagistic, precum și inter-relațiile dintre factorii de mai sus	Capitolele 4.4 și 4.5
Măsuri de prevenire, reducere sau compensare a efectelor negative	Un rezumat al motivelor de selectare a alternativelor abordate Măsurile prevăzute pentru prevenirea, reducerea și compensarea, în cea mai mare măsură posibil, a oricăror efecte negative semnificative asupra mediului generate de implementarea planului sau programului	Capitolele 4.3, 4.4, 4.5 și 4.6
Incertitudini	Descrierea modului de realizare a evaluării, inclusiv a dificultăților (cum ar fi probleme tehnice sau lipsa expertizei) întâlnite pe parcursul compilării informațiilor necesare	Capitolele 4.3 și 4.4
Monitorizare	O descriere a măsurilor prevăzute pentru monitorizare	Capitolul 4.7

4.9. Procesul decizional și informarea cu privire la decizie

Scop

Această etapă vizează:

- raportul de mediu și opiniile celor care au fost consultați sunt luate în considerare la finalizarea și adoptarea documentului de programare;
- prezentarea unei explicații a modului în care au fost luate în considerare;
- prezentarea motivelor pe baza cărora s-au făcut alegerile în cadrul documentului de programare, având în vedere alte opțiuni rezonabile luate în considerare.

Raționament

Directiva ESM prevede luarea în considerare a opiniilor exprimate în cadrul consultărilor cu autoritățile de mediu relevante și cu publicul general privind documentul de programare propus și Raportul de mediu aferent, precum și a Raportului de mediu ca atare, pe parcursul elaborării planului sau programului și înainte de adoptarea acestuia.⁴¹

După adoptarea documentului de programare, autoritățile de mediu relevante și publicul consultat în cadrul ESM trebuie să fie informați, iar următoarele documente trebuie să li se pună la dispoziție⁴²:

- documentul de programare adoptat;
- o declarație care prezintă pe scurt modul în care analizele de mediu au fost integrate în documentul de programare; modul în care Raportul de mediu și opiniile exprimate pe parcursul consultărilor cu autoritățile relevante și cu publicul general au fost luate în considerare; și motivele pentru care a fost ales planul sau programul adoptat, având în vedere celelalte alternative rezonabile abordate; și
- măsurile adoptate cu privire la monitorizare.

Abordare propusă

Directiva ESM lasă statelor membre libertatea de a stabili aranjamentele detaliate privind cerințele în cauză. Prin urmare, acest Manual nu face altceva decât să reamintească aceste dispoziții celor care îl consultă, fără a sugera o anumită abordare în vederea implementării lor.

Anexa IV la acest Manual prezintă câteva întrebări de bază care pot fi adresate dacă este necesară verificarea îndeplinirii principalelor cerințe privind întregul proces ESM.

⁴¹ Directiva ESM, articolul 8

⁴² Directiva ESM, articolul 9

5 COMENTARIILE FINALE PRIVIND CELE MAI DES ÎNTÂLNITE MITURI DESPRE ESM

Dat fiind că ESM este un instrument nou, pot apărea multe întrebări privind beneficiile și costurile pe care le implică. Principalele preocupări și mituri sunt prezentate pe scurt în continuare, alături de comentariile aferente, pe baza lecțiilor practice învățate de la partenerii GRDP.

5.1 Preocuparea referitoare la faptul că ESM presupune realizarea unor analize detaliate care se pot dovedi nepotrivite pentru un anumit document de programare

Această preocupare este foarte relevantă. Cu toate acestea, Directiva ESM menționează în mod explicit faptul că ESM cuprinde informații care pot fi solicitate în mod rezonabil avându-se în vedere:

- cunoștințele actuale și metodele de evaluare;
- conținutul și nivelul de detaliere al documentului de programare și etapa în care se află în cadrul procesului decizional;
- măsura în care anumite aspecte sunt mai coerent evaluate la diferite niveluri în cadrul procesului, astfel încât să se poată evita duplicare evaluării.⁴³

Directiva ESM specifică și faptul că, dacă documentele de programare reprezintă o parte a unei ierarhii, statele membre trebuie să ia în considerare acest lucru în vederea evitării duplicării evaluărilor.⁴⁴ Raportul de mediu trebuie să cuprindă informații care pot fi solicitate în mod rezonabil, avându-se în vedere conținutul și nivelul de detaliere al planului sau programului și etapa în care se află în procesul decizional.⁴⁵ Pe scurt, acest lucru înseamnă că nivelul informațiilor și analizei detaliate prezentate în ESM trebuie să corespundă celui aferente documentului de programare, iar acesta trebuie stabilit în cadrul procesului de identificare a domeniului de aplicare și a consultărilor.

5.2 Preocuparea referitoare la faptul că ESM nu permite evaluarea impacturilor economice și sociale și nu facilitează analiza aspectelor privind durabilitatea

Această preocupare se bazează pe concepția falsă conform căreia Directiva ESM limitează în mod automat ESM la o simplă evaluare a problemelor de mediu. Chiar dacă Directiva ESM prevede evaluarea problemelor de mediu și a efectelor asociate documentului de programare, nu stabilește limite privind analiza aspectelor economice și sociale sau a aspectelor generale privind durabilitatea. De fapt, există foarte multe conexiuni logice între evaluările prevăzute de Directivă și alte evaluări care pot fi realizate în cadrul procesului de programare. Abordarea ESM prezentată în acest Manual are multe asemănări cu evaluarea ex-ante pentru procesul de programare din perioada de finanțare 2000-2006 din cadrul politicii de coeziune, conform tabelului 5.1 de mai jos.

⁴³Directiva ESM, articolul 5, alineatul 2

⁴⁴Directiva ESM, articolul 4, alineatul 3

⁴⁵Directiva ESM, articolul 5, alineatul 2

Table 5.1: Asemănări între etapele ESM prezentate în acest Manual și etapele obișnuite ale evaluărilor ex-ante din cadrul documentelor de programare ale politicii de coeziune

Etape ESM	Etape tipice ale evaluării ex-ante
Stabilirea problemelor, obiectivelor și indicatorilor de mediu relevanți care trebuie luați în considerare în cadrul procesului ESM	Analiza rezultatelor evaluărilor anterioare (care determină factorii critici care afectează implementarea și eficacitatea politicii și tipurile de probleme din perspectiva posibilității de evaluare și monitorizare a politicii)
Evaluarea situației actuale și a tendințelor, precum și posibila lor evoluție în cazul în care documentul de programare nu este implementat	Analiza punctelor forte, a punctelor slabe și a potențialului țării, regiunii sau sectorului vizat ⁴⁶
Evaluarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare	Evaluarea raționamentului și a consecvenței generale a strategiei
Evaluarea măsurilor și activităților eligibile propuse Evaluarea efectelor cumulative ale întregului document de programare	Evaluarea impacturilor socio-economice preconizate și justificarea politicii și a alocării resurselor financiare
Evaluarea sistemului de gestionare propus Evaluarea sistemului de monitorizare propus	Evaluarea aranjamentelor de implementare și monitorizare
Compilarea Raportului de mediu	Compilarea Raportului pe baza evaluării ex-ante

5.3 Preocuparea referitoare la faptul că ESM presupune costuri suplimentare semnificative și duce la prelungirea procesului de planificare

De regulă, aceste preocupări decurg din abordările ESM care se bazează pe evaluări separate și ex-post. Astfel de practici determină, în mod natural, două fenomene:

- Întârzierile sunt determinate de simplul fapt că ESM începe prea târziu în cadrul procesului de formulare a documentului de programare și finalizarea sa necesită timp suplimentar, lucru care poate duce la prelungirea întregului proces de planificare.
- ESM este mai costisitoare deoarece experții ESM pot fi nevoiți să colecteze datele separat, date care ar fi putut fi obținute sau generate cu ușurință în cadrul întregului proces de planificare. De asemenea, experții ESM pot fi nevoiți să deruleze consultări suplimentare cu echipa de planificare, autoritățile relevante și publicul vizat. Aceste consultări pot necesita organizare, ceea ce duce la creșterea costului ESM, precum și a costului total al procesului de planificare.

Trebuie să se menționeze faptul că problemele prezentate anterior apar în cazurile în care ESM nu este gestionată în mod corespunzător. Dacă ESM este corelată în mod adecvat cu procesul de planificare și este derulată ex-ante, conform prevederilor Directivei ESM și așa cum recomandă principiile de bună practică pentru ESM, întârzierile asociate ESM se reduc în mod natural.

Realizarea ESM „ex-ante” sau pe parcursul procesului de planificare permite experților ESM și de planificare să optimizeze și să folosească în comun datele generate. Experiența partenerilor GRDP arată că astfel de evaluări pot reprezenta în mod obișnuit un procent de 10-20% din costuri (sau un

⁴⁶ Aceasta ar trebui să includă o analiză a situației mediului din regiunea (sau teritoriul) vizată, care ar trebui să abordeze principalele puncte forte și puncte slabe pentru a înțelege oportunitățile pentru și amenințările la adresa dezvoltării economice din perspectiva avantajelor și problemelor la nivel de mediu ale zonei.

procent echivalent de zile de lucru) aferente procesului de planificare. Aceste „costuri” pot fi considerate ca marginale în comparație cu costurile viitoare pentru intervențiile de dezvoltare nedurabilă din punct de vedere al mediului. De asemenea, este important să se observe faptul că ESM poate fi derulată la nivel intern, dacă există expertiza necesară, de către echipa de planificare a programului.

În final, dacă autoritatea de programare nu înțelege procesul ESM și nu îl integrează în dezvoltarea programului, probabil nu va beneficia cu adevărat de soluțiile de mediu identificate de ESM. Într-adevăr, într-un astfel de caz, ESM devine doar o pierdere de timp costisitoare.

Pentru a încheia într-o notă pozitivă, acest Manual face trimiteri la rezultatele unui studiu recent referitor la primul an de aplicare a Directivei ESM în Marea Britanie. Studiul a inclus 201 autorități care au derulat ESM sau evaluări privind durabilitatea. Această analiză a ajuns la concluzia că autoritățile au părut să reacționeze pozitiv al cerințele directivei și să formuleze câteva recomandări interesante pe baza practicii (vezi caseta 5.1 de mai jos).

Caseta 5.1: Mesaje-cheie de la autoritățile care au derulat ESM și evaluări privind durabilitate

- Rezervați timp suficient (20 de răspunsuri)
- Începeți devreme, planificați din timp și asigurați-vă că ESM este corelată cu procesul de planificare (13)
- Participați la seminarii, citiți ghidurile, analizați alte exemple, contactați alte autorități care au parcurs deja acest proces (13)
- Nu urmăriți ambiții prea mari și, în special, nu mențineți un cadru ESM („întrebările test” pe baza cărora se evaluează planul) simplu (10)
- Implicați alte persoane de la nivelul autorităților locale și alte autorități (10)
- Angajați consultanți care să deruleze ESM (10)
- Realizați ESM la nivel intern, desemnați un evaluator pentru ESM/evaluarea privind durabilitatea, implicați studenți care lucrează pentru a vă ajuta (9)
- Exprimați rezultatele-cheie foarte clar; ESM are scopul de a influența planul; fiți constructivi și onești (5)
- Nu intrați în panică! Data viitoare va fi mai ușor (3)

Preluat din Therivel și Walsh (2005)⁴⁷

[Se pare că există două note de subsol identice: chiar dacă trimiterea la 47 a fost ștersă, nota de subsol corespunzătoare a rămas.]

⁴⁷ Therivel, R. și F. Walsh (2005) „Directiva privind Evaluarea Strategică de Mediu în Marea Britanie: La un an de zile,” prezentată în *Revizuirea evaluării de impact asupra mediului*, disponibilă la www.levett-therivel.co.uk.

6 DOCUMENTE-CHEIE, REFERINȚE, RECOMANDĂRI

6.1 Documente-cheie pentru programarea în cadrul politicii de coeziune și ESM

Propuneri pentru noile regulamente privind fondurile structurale pentru perioada 2007-2013:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/informat/reg2007_cs.pdf

Proiect de Ghid Strategic Comunitar:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/informat/reg2007_cs.pdf

Directiva ESM:
<http://europa.eu.int/eur-lex/>

Protocol privind Evaluarea Strategică de Mediu la Convenția pentru Evaluarea Impactului asupra Mediului (EIM) în context transfrontalier:
<http://www.unece.org/env/eia/documents/protocolenglish.pdf>

6.2 Referințe și recomandări privind ESM

Comisia Europeană

Directoratul General pentru Mediu al Comisiei Europene are o pagină web în care afișează studii, rapoarte și documente orientative privind implementarea ESM în UE. Această pagină web cuprinde *Manualul privind evaluarea de mediu pentru planurile de dezvoltare regională și programele pentru fondurile structurale UE* (DG Mediu, CE, 1998), precum și liniile directoare ale CE privind implementare Directivei ESM.
<http://europa.eu.int/comm/environment/eia/sea-support.htm>

Proiectul BEACON (*Building Environmental Assessment CONsensus on the Trans-European transport network* – Atingerea unui consens privind evaluarea de mediu pentru rețeaua de transport trans-europeană); Manual privind ESM pentru proiectele privind rețeaua TEN-T
<http://www.isis-it.com/download/sea%20manual%20-%202021-10-05.zip>

Asociația internațională pentru evaluarea impactului

Materiale pentru conferințe: Experiență și perspective internaționale privind ESM, 26-30 septembrie 2005, Praga, Republica Cehă. O întâlnire tematică specială a Asociației internaționale pentru evaluarea impactului.
http://www.iaia.org/Non_Members/Conference/SEA%20Prague/sea_prague_main_page.htm

Spania

Evaluarea de mediu a programării structurale 2007-2013: Ghid pentru manageri de planificare, (Ministerul Mediului din Spania, versiunea preliminară din noiembrie 2004):
http://www.mma.es/polit_amb/fondos/redauto/pdf/guide_eae.pdf

Marea Britanie

Evaluarea Strategică de Mediu și Evaluarea privind Durabilitatea din cadrul Strategiei Economice Regionale din sud-vest: Rapoarte preliminare
<http://www.southwestrda.org.uk/downloads/sub-section.asp?subsectionid=13&lang=>

Ghidul ESM al Agenției de Mediu din Anglia și Țara Galilor:

http://www.environment-agency.gov.uk/aboutus/512398/830672/?version=1&lang=_e

Ghid practic pentru Directiva privind Evaluarea Strategică de Mediu, septembrie 2005, Biroul Vice Prim-ministrului, Londra.

http://www.odpm.gov.uk/embedded_object.asp?id=1143292

Directiva privind Evaluarea Strategică de Mediu: Ghid pentru autoritățile de planificare, octombrie 2003, Biroul Vice Prim-ministrului, Londra.

<http://www.odpm.gov.uk/index.asp?id=1143289>

Evaluarea privind durabilitatea pentru strategiile spațiale regionale și documentele de dezvoltare locală, noiembrie 2005, Biroul Vice Prim-ministrului.

<http://www.odpm.gov.uk/index.asp?id=1161341>

Noi state membre ale UE

ESM pentru Planurile Naționale de Dezvoltare din Republica Cehă, Polonia, Slovenia, Estonia din 2003 și evaluarea Programelor Operaționale selectate din Ungaria, Bulgaria și Republica Cehă în 2003.

<http://www.rec.org/REC/Programs/EnvironmentalAssessment/SEAActivities.html>
în cadrul „Activităților naționale”

Anexa I: Exemple de alternative la nivel de obiective/priorități și la nivel de măsuri și activități eligibile

Acest text este redactat pe baza adaptărilor semnificative aduse Anexei 7 la Ghidul ODPM al Marii Britanii⁴⁸. În nota de subsol și în capitolul 6 puteți găsi un link internet la sursa originală.

NB: Cu siguranță, aceste opțiuni nu se pot aplica toate în toate cazurile. Poate unele alternative nu sunt practice sau nu sunt potrivite pentru o anumită etapă sau un anumit nivel de planificare. Cu toate acestea, sugestiile din tabel pot prezenta o gamă largă de alternative, mai durabile, care pot fi luate în considerare în cadrul procesului tradițional de planificare a dezvoltării economice.

Intervenții care pot fi propuse în cadrul politicii de coeziune UE	Alternative la nivel de obiective (alternative corelate cu cererea)	Alternative la nivel de măsuri și activități eligibile		
		Metode de livrare	Locație	Etapizare/secvențializare
Transport și accesibilitate	<p>Reducerea nevoii de a călători prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ sprijin pentru servicii și infrastructură la nivel de comunitate ○ reducerea nevoii de a călători în scop de afaceri (de exemplu, lucrul la domiciliu, teleconferințe) <p>Dacă nu se poate evita traficul suplimentar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ proiectare la capacitatea minim necesară ○ nu descurajați alte metode (mersul pe jos, cu bicicleta și cu mijloacele de transport în comun) 	<p>Încurajarea mersului pe jos și cu bicicleta</p> <p>Sprijin pentru mijloace adecvate de transport în comun, corelate cu nevoile de deplasare (de exemplu, asigurarea locațiilor pentru transferul modal, protejarea coridoarelor de cale ferată)</p>	<p>Minimizarea zgomotului, a terenului ocupat de infrastructură și a interferențelor vizuale.</p> <p>Amplasarea parcarilor pentru biciclete și a stațiilor de autobus într-un mod mai convenabil decât parcarile</p>	<p>Infrastructură pentru mersul pe jos/cu bicicleta și pentru transportul în comun înainte de începerea folosirii serviciilor dezvoltate</p>
Locuințe	<p>Promovarea tipurilor de locuințe eficiente din punct de vedere al economisirii energiei</p> <p>Încurajarea reconstruirii la densități mai mari</p>	<p>Folosirea fondului de locuințe existent (transformarea clădirilor redundante folosite în alte scopuri decât ca locuințe, conversia mansardelor)</p> <p>Folosirea infrastructurii existente la noile construcții</p>	<p>Construirea noilor locuințe în zone industriale dezafectate și la distanță de zonele inundabile</p> <p>Evitarea construirii de locuințe aflate la distanță mare de serviciile sociale și infrastructură</p>	<p>Corelarea momentului construirii caselor cu asigurarea serviciilor publice</p> <p>Asigurarea protecției și îmbunătățirea spațiilor comune deschise înainte de a începe intervenția de dezvoltare</p>
Deșeuri	<p>Încurajarea prevenirii producerii de deșeuri, re folosirea, reciclarea și tratarea ecologică a deșeurilor.</p>	<p>Introducerea sistemelor de management de mediu la nivel de întreprinderi.</p> <p>Folosirea deșeurilor ca</p>	<p>Amplasarea locațiilor de gestionare a deșeurilor în apropierea surselor de deșeuri și/sau a utilizatorilor de</p>	<p>Elaborarea planurilor de gestionare a deșeurilor înainte de realizarea infrastructurii pentru gestionarea deșeurilor</p>

⁴⁸ Ghid practic pentru Directiva privind Evaluarea Strategică de Mediu, septembrie 2005, Biroul Vice Prim-ministrului, Londra. http://www.odpm.gov.uk/embedded_object.asp?id=1143292

Intervenții care pot fi propuse în cadrul politicii de coeziune UE	Alternative la nivel de obiective (alternative corelate cu cererea)	Alternative la nivel de măsuri și activități eligibile		
		Metode de livrare	Locație	Etapizare/ secvențializare
		<p>resurse prin asigurarea unităților de depozitare a produselor reciclabile (de exemplu, centre de colectare a deșeurilor, unități de depozitare a agregatelor reciclate)</p> <p>Asigurarea unităților de reciclare în zonele cu locuințe și în care se află forța de muncă.</p> <p>Folosirea eficientă a materialelor de construcții.</p> <p>Folosirea materialelor reciclate în construcții.</p>	deșeuri ca resurse	
Energie	Scăderea nivelului de utilizare a surselor primare de energie (de exemplu, scăderea cererii de energie și producerea de energie din surse regenerabile)	<p>Promovarea celor mai bune tehnologii disponibile de eficientizare energetică în construirea și exploatarea construcțiilor (folosirea materialelor cu un nivel scăzut de energie încorporată, instalații de iluminat și aparate de uz casnic cu consum redus de energie, standarde de izolare ridicate și izolarea ferestrelor)</p> <p>Promovarea energiei regenerabile, energie produsă pe bază de deșeuri și energie produsă prin cogenerare</p>	<p>Amplasarea locuințelor pentru a optimiza nivelul de energie solară obținut</p> <p>Instalații la scară redusă cu energie regenerabilă în vederea minimizării pierderilor din distribuție</p>	-
Apă		<p>Promovarea folosirii dispozitivelor de economisire a apei, de exemplu, instalații de duș cu debit scăzut, vase de toaletă cu debit scăzut al apei</p> <p>Promovarea sistemelor de colectare a apei pluviale, reciclarea efluenților</p>	Luați în considerare mai degrabă câteva instalații mici în locul unei singure instalații mari	

Anexa II: Exemplu de obiective și indicatori de mediu folosiți în practica ESM

Tabelul de mai jos sugerează câteva obiective și indicatori recomandați în practica ESM în Marea Britanie.⁴⁹ Aceste obiective pot fi modificate astfel încât să se ia în considerare circumstanțele și problemele de la nivel local. Un plan sau un program privind mineralele, de exemplu, ar putea cuprinde mai multe obiective pentru calitatea solului și a apei, menținerea regimului hidrologic și a rezervelor minerale și ar putea să le descrie mai detaliat.

Factorii de mediu definiți în Directiva ESM	Obiective relevante posibile (se vor adapta la circumstanțele regionale, prin eliminare, adăugare și detalieri)	Indicatori posibili (se vor adapta la circumstanțele regionale/locale prin eliminare, adăugare și detalieri) care pot fi folosiți la cuantificarea nivelului de bază, a estimărilor și a monitorizării
Biodiversitate, fauna și flora	<ul style="list-style-type: none"> • evitarea deteriorării faunei și florei sălbatice desemnate și a amplasamentelor geologice, precum și a speciilor protejate • menținerea biodiversității, evitarea pierderilor ireversibile • refacerea completă a habitatelor și speciilor caracteristice, până la atingerea unor niveluri viabile • inversarea declinului pe termen lung în cazul păsărilor de crescătorie • asigurarea gestionării durabile a locațiilor-cheie a florei și faunei sălbatice și a proceselor ecologice de care depind • asigurarea oportunităților pentru cei care intră în contact cu și apreciază fauna și flora sălbatică și locurile în care se află acestea 	<ul style="list-style-type: none"> • nivelurile de degradare raportate pentru locațiile/speciile desemnate • atingerea obiectivelor-țintă ale Planului de Acțiune privind Biodiversitatea • raportarea privind starea zonelor populate cu floră și faună sălbatică importante la nivel național, zone de interes științific, etc. • realizarea "Standardelor spațiilor verzi naturale accesibile" • numărul/suprafața rezervațiilor naturale locale
Populația și sănătatea umană	<ul style="list-style-type: none"> • crearea condițiilor care permit îmbunătățirea sănătății și reducerea inegalităților privind sănătatea • promovarea unui stil de viață sănătos • protejarea și îmbunătățirea sănătății umane • reducerea și prevenirea infraționalității, reducerea temerii privind infraționalitatea • scăderea nivelului zgomotului și vibrațiilor • creșterea oportunităților pentru relaxare și exerciții fizice în spații închise 	<ul style="list-style-type: none"> • dimensiunea populației • modificări demografice • ani sănătoși de speranță de viață / rata mortalității infantile • mortalitate în funcție de cauze • infracțiuni înregistrate la 1.000 de locuitori • studii privind teama de infraționalitate • număr de accidente de circulație de transport/pietonale/cicliști • număr de persoane afectate de nivelurile de zgomot ambiental • procentul de zone liniștite • procentul de populație care locuiește în zonele cele mai defavorizate/care se bazează pe ajutoare sociale/cu venituri mici • studii generale de percepție a rezidenților
Apă și sol	<ul style="list-style-type: none"> • limitarea poluării apei la niveluri care să nu dăuneze sistemelor naturale • menținerea extragerii, scurgerii și încărcării apei la capacitatea de transport (inclusiv capacitatea viitoare) • reducerea contaminării și salvagardarea calității și cantității solului 	<ul style="list-style-type: none"> • calitatea (biologică și chimică) a râurilor, canalelor și cursurilor de apă dulce • calitatea și cantitatea apei de suprafață • utilizarea apei (pe sector, inclusiv scurgeri), disponibilitate și procent reciclate • disponibilitatea pentru habitatele dependente de apă, zone umede special

⁴⁹Ghid practic pentru Directiva privind Evaluarea Strategică de Mediu, septembrie 2005, Biroul Vice Prim-ministrului, <http://www.odpm.gov.uk/index.asp?id=1143289>

Factorii de mediu definiți în Directiva ESM	Obiective relevante posibile (se vor adapta la circumstanțele regionale, prin eliminare, adăugare și detalieri)	Indicatori posibili (se vor adapta la circumstanțele regionale/locale prin eliminare, adăugare și detalieri) care pot fi folosiți la cuantificarea nivelului de bază, a estimărilor și a monitorizării
	<ul style="list-style-type: none"> • minimizarea deșeurilor, apoi reutilizarea sau recuperarea prin reciclare, transformarea în compost sau recuperare energetică • menținerea și refacerea proceselor ecologice-cheie (de exemplu procesele hidrologice, calitatea apei, procese privind zona costieră) 	<ul style="list-style-type: none"> • desemnate • suprafața/pierderile de terenuri ecologice / zone industriale dezafectate și procentul disponibil pentru re folosire • număr de locuințe afectate de alunecări de teren, instabilitate, etc. • densitatea locuințelor • deșeuri eliminate în rampe de gunoi • teren contaminat • risc de inundații
Aer	<ul style="list-style-type: none"> • limitarea poluării aerului la niveluri care nu dăunează sistemelor naturale • reducerea nevoii de a călători • reducerea bolilor respiratorii 	<ul style="list-style-type: none"> • număr de zile de poluare a aerului • niveluri de poluatori-cheie ai aerului/pe sector pe cap de locuitor • atingerea valorilor prag pentru emisii • populația care trăiește în zone cu gestionare a calității aerului • acces la serviciile-cheie • distanțele parcurse pe persoană, pe an, pe mijloc de transport • distribuția modală • volumul de trafic
Factori climatici	<ul style="list-style-type: none"> • reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră • reducerea vulnerabilității la efectele schimbărilor climatice , de exemplu inundații, perturbări ale traficului în caz de condiții meteorologice extreme etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • nivel de utilizare a curentului electric și a gazelor naturale • electricitate generată de surse de energie regenerabile și centrale termice amplasate în zonă • consumul energetic pe clădire și pe ocupant • emisii de dioxid de carbon (CO2) • risc de inundații
Patrimoniul cultural și peisaj	<ul style="list-style-type: none"> • conservarea clădirilor istorice, a siturilor arheologice și a altor aspecte culturale importante • crearea unor spații, locuri și clădiri care funcționează bine, au o ținută bună și un aspect plăcut • protejarea și consolidarea întregului peisaj, în special în zonele desemnate • valorificarea și protejarea diversității și specificității locale • îmbunătățirea cantității și calității spațiilor deschise accesibile publicului 	<ul style="list-style-type: none"> • procent de clădiri și situri arheologice înregistrate pe liste ca fiind supuse unui „risc” • număr și procent de locuințe nelocuite • funcționalitatea clădirilor: utilizare, acces, suprafață • impactul clădirilor: formă și materiale, mediu intern, integrare urbană și socială, caracter și inovare • procent de teren desemnat ca având o calitate sau valoare deosebite, inclusiv terenuri și zone verzi accesibile publicului , • procentul de populație pe o suprafață de 200 m de parcuri și spații deschise • procent de rezidenți care apreciază îmbunătățirea/altele privind activitățile adolescenților, unitățile culturale, inclusiv cele pentru copii și pentru practicarea sportului, relaxare și parcuri

ANEXA III: Conținutul Raportului de mediu așa cum a fost prezentat în Anexa I la Directiva ESM

- (a) un rezumat al conținutului, principalele obiective ale planului sau programului și relația cu alte planuri sau programe relevante ;
- (b) aspectele relevante privind starea actuală a mediului și posibila evoluție a acesteia în cazul în care planul sau programul nu se implementează ;
- (c) caracteristicile de mediu ale zonelor care pot fi afectate semnificativ;
- (d) toate problemele de mediu existente care sunt relevante planului sau programului, în special cele referitoare la zonele care prezintă interes din punct de vedere al mediului, cum ar fi zonele desemnate în temeiul Directivelor 79/409/CEE și 92/43/CEE;
- (e) obiectivele de protecție a mediului, stabilite la nivel internațional, comunitar sau al statelor membre, care sunt relevante pentru plan sau program, precum și modul în care acele obiective și orice alte considerente de mediu au fost luate în considerare pe parcursul elaborării acestora;
- (f) posibilele efecte semnificative⁵⁰ asupra mediului, inclusiv asupra aspectelor precum biodiversitatea, populația, sănătatea umană, fauna, flora, solul, apa, factorii climatici, bunurile materiale, patrimoniul cultural, inclusiv patrimoniul arhitectural și arheologic, peisajul și interdependența factorilor enumerați anterior;
- (g) măsurile prevăzute pentru prevenirea, reducerea și, în cea mai mare măsură cu putință, compensarea oricăror efecte negative semnificative asupra mediului, generate de implementarea planului sau programului;
- (h) scurtă descriere a motivelor pentru care s-au selectat alternativele abordate și o descriere a modului în care s-a derulat evaluarea, inclusiv dificultățile întâlnite (cum ar fi problemele tehnice sau lipsa expertizei) în compilare informațiilor necesare;
- (i) o descriere a măsurilor prevăzute cu privire la monitorizare în conformitate cu articolul 10;
- (j) un rezumat non-tehnic al informațiilor furnizate în cadrul capitolelor menționate anterior.

⁵⁰ Aceste efecte ar trebui să cuprindă efectele secundare, cumulative, sinergice, pe termen scurt, mediu și lung, permanente și temporare, pozitive și negative.

Anexa IV: Lista de verificare pentru revizuirea ESM

Următoarea listă de verificare este adoptată pe baza „Listei de verificare privind asigurarea calității” din cadrul Anexei 4 la documentul britanic *Evaluarea privind durabilitatea pentru strategiile spațiale regionale și documentele de dezvoltare locală*.⁵¹ Această listă de verificare se poate dovedi utilă pentru a asigura respectarea cerințelor Directivei ESM, pentru a identifica problemele din cadrul Raportului de mediu ESM și pentru a arăta cât de eficient au fost integrate considerentele de mediu în documentul de programare. Lista de verificare poate fi aplicată în orice etapă a procesului ESM pentru a verifica nivelul de calitate al activităților derulate până în acel moment.

Obiective și context

- Scopul documentului de programare și obiectivele sale sunt exprimate clar.
- Legăturile cu alte planuri, programe și politici sunt identificate și explicate.
- Problemele de mediu relevante stipulate în Directiva ESM și subliniate în documentele de politici europene, naționale sau sub-naționale sunt luate în considerare
- Obiectivele de mediu relevante sunt clar stabilite și corelate indicatorilor sau întrebărilor specifice pe care se va concentra ESM .
- Conflictul dintre obiectivele de mediu relevante și obiectivele documentului de programare sunt identificate și descrise.

Stabilirea domeniului de aplicare ale ESM

- Autoritățile de mediu relevante sunt consultate, folosind metodele adecvate și la momentele potrivite, cu privire la conținutul și domeniul de aplicare a raportului ESM.
- Evaluarea se concentrează pe probleme semnificative.
- Dificultățile tehnice, procedurale și de altă natură sunt discutate, ipotezele și incertitudinile sunt exprimate explicit.
- Se prezintă motivele de eliminare a unor probleme, care vor fi abordate ulterior.

Informații privind nivelurile de bază

- Descrierea aspectelor relevante privind starea actuală a mediului și posibila evoluție a acestora în cazul în care documentul de programare nu este implementat.
- Descrierea caracteristicilor zonelor care ar putea fi afectate semnificativ de documentul de programare.
- Explicarea dificultăților, cum ar fi probleme privind informațiile și metodele.

Evaluarea opțiunilor

- Se iau în considerare alternative realiste pentru priorități, măsuri și condiții de implementare.
- Se identifică și se compară efectele asupra mediului (atât negative, cât și benefice) ale fiecărei alternative și se documentează motivele pentru care au fost alese.
- Se prezintă motivele pentru selectarea sau eliminarea alternativelor.
- Se explică dificultățile întâlnite, cum ar fi probleme privind informațiile sau metodele.

Măsuri de reducere a impactului asupra mediului

- Sunt prezentate măsurile preconizate pentru prevenirea, reducerea și compensarea oricăror efecte negative semnificative.
- Se identifică aspectele care trebuie luate în considerare pentru obținerea aprobării intervenției de dezvoltare.

Raportul de mediu

- Raportul trebuie să aibă un format și un mod de prezentare clar și concis.
- Raportul trebuie să folosească un limbaj simplu, clar și să evite sau să explice termenii tehnici.
- Raportul trebuie să folosească hărți și alte ilustrații, acolo unde este cazul.

⁵¹ *Evaluarea privind durabilitatea în cadrul strategiilor spațiale regionale și a documentelor locale de dezvoltare*, noiembrie 2005, Biroul Vice Prim-ministrului. <http://www.odpm.gov.uk/index.asp?id=1161341>

- Raportul trebuie să explice metodologia folosită.
- Raportul trebuie să menționeze cine a fost consultat și ce metode de consultare s-au folosit.
- Raportul trebuie să identifice sursele de informații, inclusiv opiniile experților și aspectele asupra cărora s-au emis opiniile.
- Raportul conține un rezumat non-tehnic.

Consultările cu autoritățile de mediu relevante și cu publicul general

- Consultările privind ESM reprezintă o parte integrantă a procesului.
- Autoritățile de mediu relevante și publicul general sunt consultate astfel încât să li se permită să își exprime din timp și în mod eficient opiniile privind versiunea preliminară a documentului de programare și Raportul de mediu.

Procesul decizional și informarea cu privire la decizia luată

- Raportul de mediu și opiniile celor consultați sunt luate în considerare în momentul finalizării și adoptării documentului de programare.
- Se prezintă o explicație privind modul în care au fost luate în considerare.
- Se prezintă motivele pentru alegerile făcute în cadrul documentului de programare, având în vedere alte opțiuni rezonabile luate în considerare.

Parteneriatul GRDP este format din:

Consiliul Districtual Cornwall, Marea Britanie
Agenția de Dezvoltare a Consorțiului Langhe Monferrato Roero, Italia
Consiliul Districtual Devon, Marea Britanie
Agenția de Mediu din Anglia și Țara Galilor, Marea Britanie, (partener principal)
Management de mediu, pepiniere și împăduriri din Navarra, Spania
Ministerul Federal al Agriculturii, Pădurilor, Mediului și Gospodăririi Apelor, Austria
Autoritatea Italiană de Mediu, Italia
Agenția Locală de Ecologie Urbană din Barcelona, Spania
Autoritatea Malteză de Mediu și Planificare, Malta
Med.O.R.O. – Organizația de Cercetare, Orientare și Dezvoltare Teritorială din regiunea mediterană, Italia
Ministerul Turismului, Mediului și Politicilor Teritoriale, La Rioja, Spania
Municipalitatea Wroclaw, Polonia
Centrul Regional de Protecție a Mediului pentru Europa Centrală și de Est (REC), Ungaria
Universitatea din Debrețin, Centrul pentru gestionare și politici de mediu, Ungaria
Regiunea de Vest a Greciei, Grecia

Add logos

Partenerii lucrează în colaborare cu:

Consiliul Districtual Bristol, Marea Britanie
Agenția de Dezvoltare Regională Castilla și Leon, Spania
Agenția Zonelor Rurale, Marea Britanie
Departamentul de Protecție și Refacere a Mediului, Programarea gestionării deșeurilor, regiunea Piemonte, Italia
Agenția „English Nature”, Marea Britanie
Regiunea Eszak Alfold, Ungaria
Consiliul pentru învățare și competențe, Devon și Cornwall, Marea Britanie
Ministerul Mediului, Secretariatul Rețelei Autorităților Spaniole de Mediu, Spania
Agenția de Dezvoltare Regională a Marii Câmpii de Nord, Ungaria
Biroul de parteneriat pentru obiectivul 1, Programul pentru Cornwall și Insulele Scilly, Marea Britanie
Programul pentru obiectivul 2 pentru sud-vestul Angliei, Marea Britanie
Autoritatea Regională de Mediu din Campania, Italia
Autoritatea Regională de Mediu din regiunea Calabria, Italia
Autoritatea Regională de Mediu din regiunea Marche, Italia
Autoritatea Regională de Mediu din regiunea Piemonte, Italia
Autoritatea Regională de Mediu din regiunea siciliană, Italia
Ministerul Regional al Mediului și Dezvoltării Durabile din Galicia, Spania
Agenția de Dezvoltare Regională din sud-vestul Angliei, Marea Britanie
Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite, Bulgaria

Pentru informații suplimentare privind proiectul GRDP, accesați pagina web: www.grdp.org
sau contactați echipa proiectului din Exeter:
Echipa de proiect GRDP
Agenția de Mediu pentru Anglia și Țara Galilor
Sowton Industrial Estate
Exeter EX2 7LQ
00441392 442170
Julie.verre@environment-agency.gov.uk